

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในบทนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่สองและสาม คือ เพื่อศึกษารูปแบบขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้เรียบเรียงข้อมูลตามขั้นตอนในการสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ คือ 1) การศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม 2) การร่างรูปแบบ 3) การพัฒนารูปแบบ และ 4) การปรับปรุงรูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม

4.1 บริบทภูมิหลังของศาสนาอิสลามและมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

มุสลิมในประเทศไทยเป็นชนกลุ่มน้อยทางศาสนาที่ใหญ่ที่สุด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณใต้สุดของประเทศไทย เช่น จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ชาวมุสลิมมีอยู่ประมาณสามล้านคน หรือ 2.7% - 3% ของประชากรทั้งหมดของประเทศ อย่างไรก็ตาม ชุมชนมุสลิมไทยก็ไม่ได้เหมือนกันไปเสียทั้งหมด เพราะนอกเหนือจากเชื้อสายมลายูมุสลิมแล้ว ยังรวมถึงชุมชนมุสลิมไทย มุสลิมจากเอเชียตะวันตกทั้งนิกายสุนนีและนิกายชีอะฮ์ ชาวมุสลิมเอเชียใต้จากคาบสมุทรอินเดีย ชาวมุสลิมชาวและมิงกาเบาจากหมู่เกาะอินโดนีเซีย และชาวจีนมุสลิม ซึ่งส่วนใหญ่มีเชื้อสายฮ่ออาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย กล่าวคือ ชุมชนมุสลิมกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย ทั้งในภาคกลางบริเวณกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล ในภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ และเขตอำเภอใกล้เคียง และในภาคใต้ โดยมุสลิมในภาคเหนือในด้านเชื้อชาติแล้วมีความผูกพันและได้รับอิทธิพลจากมุสลิมในตอนใต้ของประเทศจีน ในขณะที่มุสลิมในภาคกลางเป็นส่วนผสมระหว่างชุมชนมุสลิมหลายกลุ่มที่สามารถสืบค้นบรรพบุรุษย้อนกลับไปได้จนถึงประเทศอิหร่านและคาบสมุทรอินเดีย ส่วนมุสลิมในภาคใต้นั้นส่วนใหญ่เป็นมุสลิมเชื้อสายมลายูและอินโดนีเซีย

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ศาสนาพุทธก็ได้เป็นศาสนาแห่งราชอาณาจักรตามรัฐธรรมนูญ แม้ว่าประชากรไทยกว่า 80% เป็นชาวพุทธ ทุกคนที่เกิดในแผ่นดินไทยมีสัญชาติไทย และด้วยคุณสมบัติดังกล่าวทุกคนจะได้รับมอบสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้สำหรับประชากรไทย โดยไม่คำนึงถึงศาสนาและสถานภาพของบิดามารดาที่อาจไม่ใช่พลเมืองไทย โดยอาศัยนियามดังกล่าว มุสลิมทั้งหมดที่เกิดในประเทศไทยเป็นประชากรไทยตามกฎหมาย ถือสัญชาติไทยและมีเสรีภาพทางศาสนาตามหลักการแห่งรัฐธรรมนูญ สำหรับมุสลิมส่วนใหญ่ในภาคใต้ตอนล่าง มีสัญชาติไทยแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์แบบมลายูก็ตาม (มอนเตซาโน, ไมเคิล เจ, 2560: 178)

4.1.1 ที่มาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น ยังไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าได้ตั้งขึ้นเมื่อไร แต่ตามจดหมายเหตุของจีนตอนที่ชาวจีนมีการติดต่อกับดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในคริสต์ศตวรรษที่สองนั้น เมืองลังกาสุกะ (Jangkaguka) ตั้งขึ้นแล้ว จากจดหมายเหตุนี้ นักเขียนชาวยุโรปหลายคนเชื่อว่า เมืองลังกาสุกะดังกล่าวเป็นเมืองเดิมของปัตตานี ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู คืออยู่ระหว่างสงขลาที่กลับด้านมีเมืองหลวงอยู่ในบริเวณจังหวัดปัตตานีปัจจุบัน อาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองมากในแหลมมลายู โดยมีปัตตานีเป็นเมืองหลวงและเมืองท่าที่สำคัญ ก่อนที่ศาสนาพราหมณ์จะเข้ามาในอาณาจักรนี้ราว ค.ศ.200 ประชากรบริเวณนี้นับถือภูตผีและธรรมชาติต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ต้นไม้ ฯลฯ

นักประวัติศาสตร์หลายคนเชื่อว่าชาวลังกาสุกะนับถือศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์ ภายใต้อิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย และลังกาสุกะเป็นเมืองท่าที่สำคัญตั้งแต่พุทธศตวรรษที่แปด เพราะอ่าวลังกาสุกะ (อ่าวปัตตานี) ใช้เป็นที่หลบภัยพายุมรสุมของชาวเรือค้าขายได้เป็นอย่างดี ต่อมาอาณาจักรศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 12-18) ได้แผ่อำนาจเขตครอบคลุมบริเวณปัตตานี แหลมมลายู บางส่วนของบอร์เนียว ชวาและสุมาตรา อิทธิพลของพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในบริเวณนี้ ดังนี้ ชาวปัตตานีจึงได้มีการนับถือศาสนาพุทธโดยทั่วไป พอล่วงมาถึงพุทธศตวรรษที่สิบสอง เมืองเล็ก ๆ ในเกาะสุมาตราได้รวมกันเข้าเป็นอาณาจักรเรียกว่า อาณาจักรศรีวิชัย และได้แผ่อำนาจไพศาลเข้ามาสู่ดินแดนไทยทางภาคใต้ตลอดไปจนถึงเมืองเพชรบุรี ซึ่งติดกับาเขตชายแดนของอาณาจักรทวารวดี ต่อมาอาณาจักรทั้งสองเสื่อมลง เมืองต่าง ๆ ก็ตั้งตัวเป็นอิสระในภาคใต้ มีเมืองตามพรลิงค์ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นนครศรีธรรมราชได้แข็งเมืองไม่ขึ้นต่ออาณาจักรศรีวิชัย และได้ผนวกเอาหัวเมืองใกล้เคียงเข้ามาเป็นเมืองขึ้นถึง 12 เมือง เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจ ปรากฏว่าในเกาะชวาและสุมาตราได้เกิดอาณาจักรใหม่ขึ้น เรียกว่า อาณาจักรมัชปาหิต บังเกิดความเจริญรุ่งเรืองสามารถแผ่อิทธิพลไปยังอาหรับและอินเดีย ปรากฏว่ามีชาวอาหรับและอินเดีย ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้เข้ามาติดต่อค้าขาย และทำการเผยแผ่ศาสนาด้วยในคราวเดียวกัน ประมาณปี พ.ศ.1980 (ค.ศ.1437, ฮ.ศ. 857) ชาวอาหรับและอินเดียได้นำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแผ่ที่เมืองสิงคโปร์ มะละกา กลันตัน ไทรบุรี และเมืองปัตตานี

หลังจากอาณาจักรลังกาสุกะได้รุ่งเรืองอยู่ไม่น้อยกว่าหนึ่งพันปี อาณาจักรนี้ได้เลื่อนไปจากประวัติศาสตร์ จากการเข้าไปครอบคลุมของอาณาจักรศรีวิชัย และเมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลง นอกจากจะเกิดอาณาจักรมัชปาหิตที่ชวาแล้ว อาณาจักรปัตตานีก็เกิดขึ้นในอาณาบริเวณของอาณาจักรลังกาสุกะ เดิมประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 และอิสลามได้แผ่ขยายและเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก หลังจากทีราชาของอาณาจักรนี้ได้เข้ารับอิสลาม (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531: 62-66)

เมืองปัตตานีตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบที่เมืองโบราณยะรัง แสดงว่าประชาชนโดยทั่วไปก่อนหน้านี้ นับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์มาแต่เดิม และเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามหลังจากที่อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลง อิทธิพลของศาสนาอิสลามจากราชวงศ์มัชปาหิตในชวาได้แผ่อำนาจเข้ามาสู่แหลมมลายูก่อตัวขึ้นเป็นอาณาจักรมะละกา ในราวพุทธศตวรรษที่ 19 แผ่อิทธิพลไปสู่เมืองต่าง ๆ ทำให้เจ้าเมืองเปลี่ยนการนับถือศาสนาเดิมมาเป็นศาสนาอิสลามทั้งหมด ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการเมืองและการเศรษฐกิจการค้าในภูมิภาคนี้อย่างเข้มแข็ง ศาสนาอิสลามได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นควบคู่ไปกับ

การค้า มีการก่อสร้างมัสยิดขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ มัสยิดที่สำคัญ คือ มัสยิดกรือเซะ ซึ่งเป็นมัสยิดใหญ่ประจำเมือง และมีมัสยิดบ้านดาโต๊ะ บริเวณที่เป็นท่าเรือทางตอนเหนือของอ่าวปัตตานี นอกจากนี้ยังมีมัสยิดและสุเหร่าในเขตชุมชนมุสลิมถูกสร้างขึ้นอีกหลายแห่ง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2352) ทรงโปรดฯ ให้สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท ยกทัพหลวงลงมาปราบปรามพม่าที่มาตีหัวเมืองทางแหลมมลายูจนราบคาบ และในปี พ.ศ.2328 กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จลงไปประทับที่เมืองสงขลา ให้ข้าหลวงเชิญกระแสน้ำส่งออกไปยังหัวเมืองที่เหลือ คือ เมืองปัตตานี เมืองไทรบุรี และเมืองตรังกานู ให้มายอมเป็นเมืองขึ้นเช่นเดิม แต่สุดท้ายมูฮัมหมัดพระยาปัตตานีในขณะนั้นขัดขึ้น กรมพระราชวังบวรฯ จึงมีรับสั่งให้พระยากลาโหมยกกองทัพไทยลงมาตีเมืองปัตตานีได้ในปี พ.ศ.2329 กวาดต้อนครอบครัวและศาสตราวุธมาเป็นอันมาก รวมทั้งปืนใหญ่สองกระบอก แต่สามารถนำไปได้เพียงกระบอกเดียว และจึงนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงโปรดฯ ให้จารึกชื่อปืน “พญาตานี” ซึ่งนับว่าเป็นปืนใหญ่กระบอกใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณหน้ากระทรวงกลาโหม กรุงเทพมหานคร

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ.2352-2367) เกิดความไม่สงบบ่อยครั้ง ดังนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอภัยสงครามและพระยาสงขลา (เถียนจ่อง) ผู้กำกับดูแลหัวเมืองมลายูแบ่งเมืองตานีออกเป็น 7 หัวเมือง และแต่งตั้งให้พระยาเมืองเป็นผู้ปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2359 เป็นต้นมา ได้แก่

1.เมืองปัตตานี	ถ้วนสุหลง	เป็นเจ้าเมือง
2.เมืองยะหริ่ง	นายพ่าย	เป็นเจ้าเมือง
3.เมืองสายบุรี	นิเดะห์	เป็นเจ้าเมือง
4.เมืองหนองจิก	ถ้วนนิ	เป็นเจ้าเมือง
5.เมืองระแงะ	นิเดะห์	เป็นเจ้าเมือง
6.เมืองรามัน	ถ้วนมันโซร์	เป็นเจ้าเมือง
7.เมืองยะลา	ถ้วนยาลอร์	เป็นเจ้าเมือง (Ibrahim Syukri, 1985:61-62;

ครองชัย หัตถา, 2541:140-142)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกวิธีการปกครองบ้านเมืองแบบจตุสดมภ์ (เวียง วัง คลัง นา) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2435 เป็นต้นมา จัดการปกครองเป็นแบบ 12 กระทรวง มีกระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงการแผ่นดิน โดยให้จัดการปกครองเป็นระบบเทศาภิบาล ทรงใช้นโยบายประนีประนอมและทรงดำเนินการทีละขั้นตอนไม่ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อการปกครองของเจ้าเมืองทั้ง 7 หัวเมืองในภาคใต้ทรงโปรดฯ ให้จัดแบ่งเป็น 4 มณฑล ได้แก่

1.มณฑลภูเก็ต	จัดตั้งในปี พ.ศ.2437
2.มณฑลชุมพร	จัดตั้งในปี พ.ศ.2439
3.มณฑลนครศรีธรรมราช	จัดตั้งในปี พ.ศ.2439
4.มณฑลไทรบุรี	จัดตั้งในปี พ.ศ.2440

มณฑลนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยเมือง 10 เมือง โดยรวมเอาบริเวณ 7 หัวเมือง เข้าไว้ด้วยคือ เมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะหริ่ง สายบุรี นongจิก ยะลา ระแงะ และรามัน มีผู้ว่าราชการเมืองดูแล อยู่ในการปกครองของข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑล ปี พ.ศ.2449 ทรงพระกรุณาโปรดให้แยกหัวเมืองทั้ง 7 ออกจากมณฑลนครศรีธรรมราช มาตั้งเป็นมณฑลปัตตานี พร้อมทั้งเปลี่ยนฐานะเมืองเป็นอำเภอ และจังหวัดได้แก่

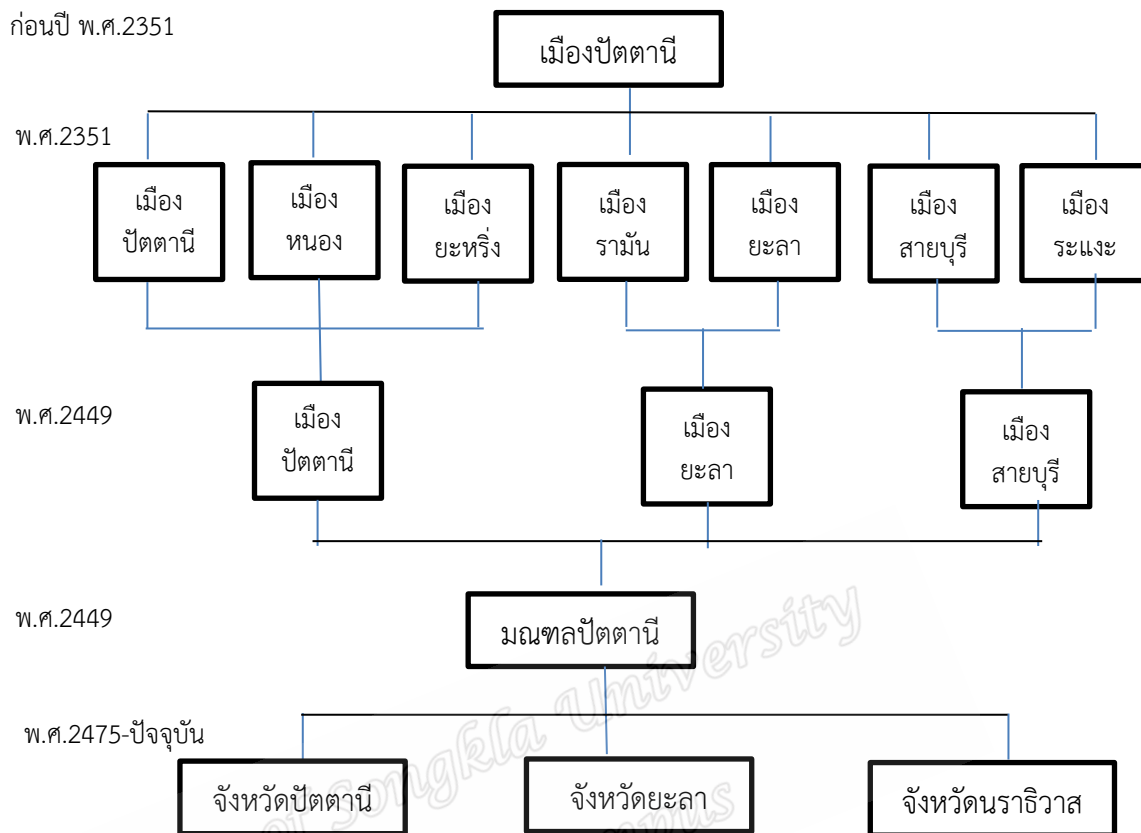
จังหวัดปัตตานี รวมเมืองนongจิกและเมืองยะหริ่ง

จังหวัดสายบุรี รวมเมืองระแงะ

จังหวัดยะลา รวมเมืองรามัน

นอกจากนี้ยังแยกท้องที่อำเภอหนองจิกยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเมืองเก่า ซึ่งต่อมา เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอมะรุตและอำเภอโคกโพธิ์ตามลำดับ เมืองปัตตานีเดิมเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอปะกาฮารัง และจัดตั้งอำเภอขึ้นใหม่อีก 2 อำเภอ คืออำเภอยะรัง และอำเภอปะนาเระ ขึ้นกับจังหวัดปัตตานี

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ตกต่ำภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 รัฐบาลจึงต้องตัดทอนรายจ่ายให้น้อยลง เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการคลังของประเทศ จึงยุบเลิกมณฑลปัตตานีคงสภาพเป็นจังหวัด ยุบจังหวัดสายบุรีเป็นอำเภอตะลุบัน และแบ่งพื้นที่บางส่วนของสายบุรี คือระแงะ และบาเจาะ ไปขึ้นกับจังหวัดนราธิวาส (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542: 27-31) ดังนั้นมณฑลปัตตานี จึงถูกแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จวบจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 9 แสดงความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส) (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531: 83-84)

4.1.2 วิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ และมีความโดดเด่นแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย ทั้งด้านภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตมีสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลักศาสนาอิสลาม มีลักษณะพิเศษเฉพาะท้องถิ่น เป็นพิธีแบบชาวบ้านและดั้งเดิม ชาวไทยมุสลิมใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่เป็นส่วนใหญ่ในปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูท้องถิ่นก็สามารถพูดภาษาไทยได้ เพราะมีการศึกษาสูงขึ้นตามความเจริญของท้องถิ่น และตามความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กัน มักตั้งบ้านเรือนอยู่ เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน มีส่วนน้อยที่อยู่ปะปนกัน การนับถือศาสนาต่างคนต่างก็ปฏิบัติศาสนกิจของตนไป ไม่เบียดเบียนกัน มีอยู่บ้างที่ไม่ลงรอยกันในเรื่องศาสนาแต่เป็นเรื่องเล็กน้อย การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และการทำสวนผลไม้ เช่น สวนทุเรียน สวนลองกอง เป็นต้น มีการทำนาบ้างประปราย มีการทำสวนยางพารา โดยในแต่ละวันจะมีการออกไปกรีดยางในตอนหัวรุ่ง และกลับมาพักตอนกลางวัน หรือในบางครอบครัวก็อาจมีการขายของเพื่อเพิ่มรายได้

ชาวไทยมุสลิมยังมีหลักศรัทธา และหลักปฏิบัติที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หลักศรัทธา 6 ประการ ซึ่งประกอบด้วย 1) ศรัทธาในอัลลอฮ์ 2) ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ 3) ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ 4) ศรัทธาในบรรดาเราะซูล 5) ศรัทธาในวันสุดท้าย และการเกิดใหม่ในวันปรโลก และ 6) ศรัทธาในกฎกำหนดสถานะของพระองค์ และหลักปฏิบัติประกอบด้วย 1) การปฏิญาณตน 2) การละหมาด 3) การถือศีลอด 4) การบริจาคซะกาต 5) การประกอบพิธีฮัจญ์ หลักสำคัญดังกล่าว ถือเป็นหลักสำคัญของชาวไทยมุสลิมทั่วโลก แต่ระดับความศรัทธาและการปฏิบัติอาจจะแตกต่างกันไป ชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่งผลทำให้วิถีชีวิตแตกต่างกันไป เช่น ชาวไทยมุสลิมจะมีวิถีชีวิตของการละหมาดที่ครบ 5 เวลา ผู้ชายจะให้ความสำคัญของการไปละหมาดที่มัสยิด เนื่องจากมีผลบุญที่มากกว่า จากความเชื่อหลักศรัทธา และหลักปฏิบัติดังกล่าว จึงทำให้ชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวิถีชีวิตที่แตกต่างไป

ผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้วิถีชีวิตประจำวันในสี่สถานภาพสำคัญ ดังนี้ 1) ในฐานะเป็นศาสนิกต้องเกี่ยวข้องกับศาสนบัญญัติ ศาสนธรรม และศาสนสถาน 2) ในฐานะเป็นทายาททางชาติพันธุ์ก็มีการถือปฏิบัติและสืบทอดวิถีชีวิตอันเนื่องด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ 3) ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศไทยก็ปฏิบัติตามระเบียบเมืองของไทย และ 4) ในฐานะเป็นชาวพลโลกก็เปิดตัวเลือกรับวัฒนธรรมตามสมัยนิยมที่ไหลบ่าเข้ามาจากภายนอกบ้างเป็นบางส่วนตามแต่โอกาสและรสนิยมส่วนบุคคล ความเหมือนกันของผู้คนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานภาพดังกล่าว พบว่ามีลักษณะประกอบด้วยบริบทซึ่งแฝงด้วยความหมายที่ต่างกันอย่างค่อนข้างซับซ้อน กล่าวคือ ในความหมายของความเป็นศาสนิกที่เรียกว่า มุสลิม ในทุกขั้นตอนของการดำเนินชีวิตจะต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการศาสนาอิสลามที่มีอัลกุรอานเป็นธรรมนูญสูงสุดควบคู่กับคำสอนของเราะสูลหรืออัลหะดีษ ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม เป็นผลผลิตจากกระบวนการของความเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีพื้นฐานจากการค้นพบและการประดิษฐ์คิดสร้างตลอดจนมีการซึมซับรับวัฒนธรรมจากภายนอก ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ซึ่งสามารถสร้างความเป็นเอกภาพได้โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่เป็นพลังศาสนา ภาษาและโลกทัศน์ของสื่อ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นศาสนิกเดียวกันหรือต่างศาสนิกกันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้และเป็นอยู่ตลอดเวลาในสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเมื่อสภาพสังคมของมนุษย์มีความแตกต่างกัน ด้วยรายละเอียดของบริบทจึงยากที่จะหลีกเลี่ยงปรากฏการณ์ความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันได้ ทั้งนี้อาจเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุเล็กหรือสาเหตุใหญ่ก็เป็นได้ ดังนั้นต้องยอมรับร่วมกันที่สร้างให้มนุษย์ที่มีจิตและวิญญาณ มีอิสระในการคิดและกระทำทั้งต่อตนเองและสังคม (รัตติยา สาและ, 2544: 190)

4.1.3 ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และอาณาเขตของจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส)

4.1.3.1 จังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานาน ปัตตานีมีชื่อปรากฏในเอกสารต่าง ๆ แตกต่างกันไป เช่น ตานี ปะตานี ปาตานี ฟาฏอนี ไฟดาหนี่ และด่าหนี่ เป็นต้น เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของปัตตานีมี

ทำเลที่ตั้งที่ติดทะเล มีอ่าวที่สามารถบังคลื่นลม และเป็นที่พักจอดเรือเพื่อค้าขายหรือซ่อมแซม มีเส้นทางบกและทางแม่น้ำที่สามารถเชื่อมต่อไปถึงตะวันตกด้านมหาสมุทรอินเดียมาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงสามารถติดต่อค้าขายทางทะเลกับเมืองท่าอื่น ๆ บนคาบสมุทรมลายูและภูมิภาคใกล้เคียงได้ โดยสะดวกประกอบกับปัตตานีมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น สินแร่ เครื่องเทศ ของป่า และพืชพันธุ์ธัญญาหารอื่น ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของสินค้าจากนานาประเทศ ทำให้ปัตตานีมีชื่อเสียงด้านการค้ามีความเจริญรุ่งเรือง และรับอารยธรรมจากชนชาติต่าง ๆ มาผสมจนเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงทุกวันนี้

1) ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

จังหวัดปัตตานีตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ติดต่อกับอ่าวไทย มีพื้นที่อยู่ระหว่างละติจูด 6 องศา 32 ลิปดา 48 พิลิปดาเหนือ ถึง ละติจูด 6 องศา 46 ลิปดา 48 พิลิปดาเหนือ และลองจิจูด 101 องศา 1 ลิปดา 18 พิลิปดาตะวันออก ถึงลองจิจูด 101 องศา 45 ลิปดา 15 พิลิปดาตะวันออก ทิศเหนือและทิศตะวันออกจดทะเลอ่าวไทย ทิศใต้จดจังหวัดยะลาและนราธิวาส ทิศตะวันตกจดจังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานีมีพื้นที่ประมาณ 1,940.356 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,212,723 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.7 ของพื้นที่ภาคใต้ และร้อยละ 0.37 ของพื้นที่ประเทศไทย มีชายฝั่งทะเลติดกับอ่าวไทยประมาณ 116 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 1,055 กิโลเมตร

2) ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดปัตตานีตั้งอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัด นอกจากนั้นเป็นที่ราบตะกอนน้ำพา ลานตะพักลำน้ำ ที่ลาดเชิงเขาและภูเขา ทำให้มีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตรกรรมหลายหลายรูปแบบ เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง การทำนาข้าว การทำสวนผลไม้และสวนยางพารา รวมถึงการเกษตรตามไหล่เขาในลักษณะของสวนผสม พื้นที่ป่าไม้บริเวณภูเขาหลายแห่งยังคงมีสภาพอุดมสมบูรณ์ บางแห่งมีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ในสมัยโบราณต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดปัตตานี สามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

1) พื้นที่ราบชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัดมีหาดทรายยาวและเป็นที่ราบชายฝั่งกว้างประมาณ 10-30 กิโลเมตร 2) พื้นที่ราบลุ่มบริเวณตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน ที่ดินมีความเหมาะสมในการเกษตรกรรม และ 3) พื้นที่ภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอกะป้อ และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของประชากร แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำปัตตานี และแม่น้ำสายบุรี (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542:1-3)

3) ประชากร

จังหวัดปัตตานี เป็นแหล่งศูนย์รวมของประชากรหลากหลายเชื้อชาติศาสนาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันจึงมีชาวปัตตานีเชื้อสายต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งเชื้อชาติไทย มลายู จีน อาหรับ อินเดีย เปอร์เซีย ฯลฯ นอกจากนั้นชนพื้นเมืองดั้งเดิมเผ่าเซมิง-ซาไก ก็เคยมีถิ่นที่อยู่บริเวณจังหวัดปัตตานีด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะแถบภูเขาและลุ่มน้ำปัตตานีต่อเนื่องไปตลอดจนประเทศมาเลเซีย

ประชากรจังหวัดปัตตานีนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 85.53 นักถือศาสนาพุทธร้อยละ 13.73 ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์และอื่น ๆ อาชีพหลักของชาวปัตตานีส่วนใหญ่ทำการเกษตรและประมง นอกจากนั้นยังมีอาชีพเฉพาะอย่างที่เป็นภูมิปัญญามาแต่เดิม ได้แก่ การทำนาเกลือ การทำเรือกอลและ ช่างตีเหล็ก ทำกริช ทำกรงนก ทำเครื่องปั้นดินเผา ทำน้ำบูดู ทำข้าวเกรียบปลา ทำลูกหยีปรุงรส ทำงานทองเหลือง งานไม้ งานแกะสลัก เลี้ยงนกเขาขาวและนกกรงหัวจุก เป็นต้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542:18)

4.1.3.2 จังหวัดยะลา

1) สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดยะลา เป็นหนึ่งในสามจังหวัดดินแดนใต้สุดของประเทศไทย อันประกอบด้วย ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ยะลาเป็นจังหวัดที่มีธรรมชาติและทิวทัศน์ที่งดงาม ประชาชนในท้องถิ่นมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่ก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ยะลาเป็นเพียงจังหวัดเดียวในสิบสี่จังหวัดภาคใต้ที่ไม่มีพื้นที่จดทะเล ตัวเมืองยะลาเป็นเมืองที่ได้รับคำยกย่องว่ามีผังเมืองดีเยี่ยม เคยได้รับรางวัลชนะเลิศในด้านความสะอาดของประเทศถึงสามปีซ้อน ถึงแม้ว่าจังหวัดยะลาจะเป็นเพียงจังหวัดเล็ก ๆ แต่ก็มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน กล่าวกันว่าในอดีตพื้นที่ของเมืองยะลาคือเคยเป็นถิ่นที่อยู่ของคนป่าโดยเฉพาะเผ่าชาวกู ซึ่งบัดนี้ชนพื้นเมืองเผ่านี้ยังเหลืออยู่เพียงไม่กี่คน

ยะลานั้นมาจากคำภาษาพื้นเมืองเดิมว่า ยะลอ ซึ่งแปลว่า แห เพราะสถานที่ตั้งเมืองเดิม คือ บ้านยะลอ (คือตำบลยะลา อำเภอเมืองในปัจจุบัน) ที่บ้านยะลอมีภูเขารูปร่างคล้ายแหตั้งอยู่ แต่ต่อมาได้มีการย้ายมาตั้งเมืองใหม่หลายครั้งในที่สุดมาตั้งที่บ้านนิบจนจนถึงปัจจุบัน

2) ที่ตั้งของจังหวัดยะลา และอาณาเขตติดต่อ

จังหวัดยะลา มีเขตจังหวัดอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 5 องศา 37 ลิปดา ถึง 6 องศา 41 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 100 องศา 50 ลิปดา ถึง 101 องศา 37 ลิปดาตะวันออก มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ตามเส้นทางเพชรเกษมสายเก่า 1,440 กิโลเมตร และตามเส้นทางถนนสายใหม่ 1,084 กิโลเมตร ขณะที่ระยะทางตามทางรถไฟ 1,038 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งจังหวัดทั้งสิ้นประมาณ 4,521.08 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,825,675 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.29 ของพื้นที่ภาคใต้ และนับเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นลำดับที่ 6 ของภาคใต้ โดยมีอาณาเขตติดต่อด้านการปกครองและด้านภูมิศาสตร์ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอมะนัง อำเภอยะรัง อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี
ทิศใต้	ติดต่อกับรัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบาเจาะ อำเภอรือเสาะ อำเภอศรีสาคร อำเภอระแงะ จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

3) สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดยะลาส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน อีกทั้งยังมีเนินเขาและหุบเขาอยู่ทั่วไป ส่วนที่ราบของจังหวัดมีสัดส่วนน้อย จากทฤษฎีธรณีสัณฐานดังกล่าวสามารถจำแนกสภาพภูมิประเทศตามระดับความสูงออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.พื้นที่ราบ เป็นพื้นที่ส่วนน้อยของจังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับจังหวัดปัตตานี ระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 0-200 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองยะลา อำเภอรามัน อำเภอยะหา และอำเภอกรงปินัง

2.พื้นที่ภูเขาเตี้ยและเนินเขา มีระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 1000-200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัดยะลา

3.พื้นที่ภูเขาสูง เป็นพื้นที่ที่มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 200 เมตร ขึ้นไป พื้นที่ประเภทนี้ร้อยละ 95 เป็นภูเขาสลับซับซ้อนหนาแน่นทอดยาวจากตอนเหนือของจังหวัด บริเวณอำเภอเมืองยะลา อำเภอยะหา และอำเภอกรงปินัง ลงไปทางตอนใต้บริเวณอำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และอำเภอเบตง จนเข้าไปในประเทศมาเลเซีย ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูเขาสันกาลาคีรี และภูเขาปิโล สำหรับภูเขาสันกาลาคีรี ซึ่งทอดตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ใต้ นอกจากจะใช้เป็นแนวแบ่งระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียแล้ว เทือกเขานี้ยังเป็นสันปันน้ำที่สำคัญให้กับประเทศไทยและประเทศมาเลเซียอีกด้วย โดยแม่น้ำสายสำคัญของไทยที่กำเนิดจากเทือกเขานี้ ได้แก่ แม่น้ำปัตตานี (ยาวประมาณ 190 กิโลเมตร) แม่น้ำสายบุรี (ยาวประมาณ 170 กิโลเมตร) (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544:1-3)

4) ประชากร

ประชากรของจังหวัดยะลาแบ่งตามการนับถือศาสนา คือ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 36 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 63 และนับถือศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 1

ประชากรชาวจังหวัดยะลามีเชื้อชาติหลัก คือ เชื้อชาติมลายู เชื้อชาติไทย เชื้อชาติจีน และมีชาวซาไกอยู่จำนวนเล็กน้อย

ชาวยะลาเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ชาวยะลาเชื้อสายไทยนับถือศาสนาพุทธ และชาวยะลาเชื้อสายจีนนับถือศาสนาพุทธตามคตินิยมของชาวจีน ส่วนชาวซาไกยังคงนับถือภูมิผีตามความเชื่อของเผ่าตน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544:13)

4.1.3.3 จังหวัดนราธิวาส

1) สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกแห่งหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย โดยมีอำเภอตากใบ อำเภอสุไหงโกลก อำเภอแว้ง และอำเภอสุคีริน ติดกับรัฐกลันตันของประเทศมาเลเซีย ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งด้านตะวันออกของแหลมมลายู อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 1,473 กิโลเมตร โดยทางรถไฟ 1,116 กิโลเมตร และทางอากาศประมาณ 1,000 กิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสายบุรี อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และอำเภอ
ไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย และประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

ทิศใต้ ติดต่อกับรัฐกลันตัน ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

จังหวัดนราธิวาสตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 5 องศา 45 ลิปดา ถึง 6 องศา 45 ลิปดา
เหนือและลองติจูดที่ 101 องศา 15 ลิปดา ถึง 102 องศา 15 ลิปดาตะวันออก พิกัดกริชที่ 124105
มีเนื้อที่จังหวัดประมาณ 4,475 ตารางกิโลเมตร

2) ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดนราธิวาส เป็นป่าและภูเขาประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่
ทั้งหมด คือ ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ภูเขาและค่อย ๆ ลาดลงเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบและที่ราบ
จรดชายทะเลอ่าวไทย ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นชายฝั่งทะเลที่เกิดจากการยกตัวที่มี
หาดทรายและสันทรายขนานไปกับชายฝั่งทะเลลึกลับกับพื้นที่ลุ่มต่ำที่เรียกว่า พรุ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีขนาด
ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ประมาณ 283,350 ไร่

3) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดนราธิวาสมีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนมี 2 ฤดู ได้แก่ 1) ฤดูฝน ซึ่งมี 2
ระยะ คือ ระยะที่ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดพาความชื้นจากทะเลอันดามันและ
มหาสมุทรอินเดียเข้ามาทำให้มีฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม และระยะที่
รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือรวมทั้งอิทธิพลจากดีเปรสชัน และพายุหมุนโซนร้อนที่พัดมาจาก
อ่าวไทย ทำให้มีฝนตกในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม และเป็นช่วงที่มักเกิดสภาวะน้ำ
ท่วมในภาคใต้และจังหวัดนราธิวาส 2) ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เพราะ
ได้รับลมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนที่พัดจากทะเลจีนใต้ ทำให้อากาศโดยทั่วไปร้อนและชื้น แต่ก็
ไม่ร้อนมาก เพราะได้รับอิทธิพลจากทะเล (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ,
2545:1-2)

4) ประชากร

จังหวัดนราธิวาสมีประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยมุสลิม คือนับถือศาสนาอิสลาม
ประมาณร้อยละ 82 และประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 17 นอกจากนั้นนับถือศาสนา
อื่น ๆ รวมกันร้อยละ 1

ประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวันมากกว่าการใช้
ภาษากลาง ทั้งนี้เพราะเป็นจังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย การใช้ภาษาจึงค่อนข้างไปทาง
มลายู ขบธรรมเนียมประเพณีก็เป็นไปตามลักษณะของสังคมมุสลิม ซึ่งมีความเชื่อ ศาสนา และ
ค่านิยมตามหลักศาสนาอิสลาม

ในด้านภาษาการพูดในชีวิตประจำวัน ประชากรไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษาพูด
หลากหลายเพราะมีประชากรหลายกลุ่มมาอาศัยอยู่ในจังหวัดนราธิวาส จากภาคกลาง จากจังหวัด
อื่นๆ ในภาคใต้ จึงมีภาษาพูดหลายสำเนียง เช่น สำเนียงภาษาไทยใต้ตอนบน ภาษาไทยใต้ตอนล่าง
แต่คนไทยพุทธในจังหวัดนราธิวาสมีภาษาพูดและสำเนียงที่แปลกไปจากภาษาภาคใต้ในจังหวัดอื่นมาก

และเป็นพิเศษ คือ สำเนียงภาษาเงี้ยว มีพูดกันมานานแล้วมีอยู่ในกลุ่มคนไทยพุทธดั้งเดิมของจังหวัดนราธิวาส เป็นภาษาที่มีเสียงพูดและคำพูดผิดแผกไปจากภาษาภาคใต้ในจังหวัดอื่น ๆ เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ด้านการประกอบอาชีพของประชากรในจังหวัดนราธิวาส ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพที่ทำกันมากส่วนใหญ่เป็นการทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ทำนาและการค้าขาย ส่วนอาชีพของประชากรที่อาศัยอยู่ริมทะเลด้านฝั่งตะวันออก ซึ่งเป็นแนวยาวจะประกอบอาชีพการประมง การประกอบอาชีพของประชากรในจังหวัดนราธิวาส เป็นอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ทั้งนี้เพราะความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณนานาชนิด ตลอดจนความสมบูรณ์ของแม่น้ำลำคลองและธรรมชาติที่เอื้ออำนวย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2545:6-7)

4.2 องค์กรรมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.2.1 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นองค์กรรมมุสลิมที่มีบทบาทและหน้าที่กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในจังหวัด ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปบุรุษประจำมัสยิด ซึ่งเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้อิสลามฟิรฎูอื่นประจำมัสยิด (ตาดีกา) และส่งเสริม สนับสนุนการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เด็กกำพร้า ผู้ยากไร้ และให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม

รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรอิสลาม พ.ศ.2540 และได้กำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการประจำจังหวัดในหมวด 4 มาตรา 23 ว่า จังหวัดใดมีราษฎรนับถือศาสนาอิสลามและมีมัสยิดตามมาตรา 13 ไม่น้อยกว่าสามมัสยิด ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยประกาศให้จังหวัดนั้นมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดคณะหนึ่งประกอบด้วยกรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสามสิบคน

การคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการให้อิหม่ามประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นเป็นผู้คัดเลือก ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการด้วยกันเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการและตำแหน่งอื่นตามความจำเป็น ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ และกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในราชกิจจานุเบกษา

ตามมาตรา 24 ได้ระบุเกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไว้ว่า กรรมการอิสลามประจำจังหวัดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 17
- (2) เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก
- (3) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก และได้

กำหนดวาระของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดตามมาตรา 25 กรรมการอิสลามประจำ

จังหวัดมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี เมื่อตำแหน่งกรรมการอิสลามประจำจังหวัดว่างลงให้มีการคัดเลือกกรรมการแทนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่าง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนถึงกำหนดตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และยังมีกรรมการเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจะไม่ให้มีการคัดเลือกกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ กรรมการที่ได้รับการคัดเลือกแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปรากฏในมาตรา 26 ระบุไว้ว่าในจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
- (2) กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในจังหวัดและจังหวัดอื่นตามที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมอบหมาย
- (3) ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปบุรุษประจำมัสยิดซึ่งเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
- (4) กำกับดูแลการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
- (5) พิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
- (6) สอบสวนพิจารณาให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา

40 (4)

- (7) สั่งให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพักหน้าที่ระหว่างถูกสอบสวน
- (8) พิจารณาเกี่ยวกับการจัดตั้ง การย้าย การรวม และการเลิกมัสยิด
- (9) แต่งตั้งผู้รักษาการแทนในตำแหน่ง อิหม่าม คอเต็บ และบิหลัน เมื่อตำแหน่งดังกล่าวว่างลง

- (10) ออกหนังสือรับรองการสมรสและการหย่าตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- (11) ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามเมื่อได้รับการร้องขอ

(12) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับ รายจ่าย ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้ถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และรายงานผลการดำเนินงานฐานะการเงินและทรัพย์สินให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยทราบปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(13) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด ให้มีสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ได้ระบุใน**และในมาตรา 29** และมีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้แทนของสำนักงานในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดอาจมีมติมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้ และให้เลขานุการคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในกิจการของสำนักงาน

ในมาตรา 27 ยังได้ระบุเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 25 กรรมการอิสลามประจำจังหวัดพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีมติให้พ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 24 ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่พ้นจากตำแหน่งในราชกิจจานุเบกษา (พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรอิสลาม พ.ศ.2540, 2540:8-10)

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา และสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

4.2.2 มัสยิด

มัสยิดในประเทศไทยจะเรียกสถานที่ประกอบศาสนกิจของมุสลิมว่า “มัสยิด” แล้ว ยังมีคำเรียกอื่นอีกคำหนึ่ง คือ สุเหร่า ดังที่ปรากฏในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2489 มาตรา 8 คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดอาจจะมีคณะกรรมการอิสลามประจำสุเหร่า ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด โดยให้โต๊ะอิมามเป็นประธาน แต่ในปี พ.ศ.2490 ได้มีพระราชบัญญัติออกมาใหม่ คำว่า สุเหร่าไม่ปรากฏใช้ มีแต่คำว่า มัสยิด เช่น มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ.2480 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ มัสยิด หมายความว่า สถานที่ซึ่งอิสลามิกชนมีสิทธิใช้เป็นที่พักผ่อนพิธีกรรมตามลัทธิศาสนาอิสลามในวันศุกร์เป็นปกติ ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ตามมาตราที่ 4 ได้ให้ความหมายของมัสยิดไว้ว่า มัสยิด” หมายความว่า สถานที่ซึ่งมุสลิมใช้ประกอบศาสนกิจโดยจะต้องมีละหมาดวันศุกร์เป็นปกติ และเป็นสถานที่สอนศาสนาอิสลามในสังคมมุสลิม มัสยิดเป็นศูนย์รวมของศรัทธาชน เอกลักษณะแห่งความเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ ลักษณะของความเสมอภาค เสรีภาพ และภราดรภาพที่ปราศจากความแตกต่างกันระหว่างชนชั้นวรรณะ เชื้อชาติ ภาษาและชาติพันธุ์ นอกจากมัสยิดเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ (อิบาตะฮ์) ต่ออัลลอฮ์ ﷻ แล้ว ยังเป็นสถานศึกษาให้ความรู้ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมการประกอบอาชีพ ศูนย์สารสนเทศ ปรัชญาหรือในกิจการเพื่อศาสนาและสังคม (พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540, มาตรา 4) มัสยิดมีบทบาทในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิม เพราะมัสยิดเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับชุมชนมุสลิม และมุอัลลัฟส่วนใหญ่จะเป็นสัปบุรุษของมัสยิดในชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกมัสยิดจะต้องให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

องค์กรที่บริหารมัสยิดหรือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด คือ มีคณะกรรมการคณะหนึ่งไม่น้อยกว่าเจ็ดคน แต่ไม่เกิน 15 คน เพื่อบริหารกิจการของมัสยิด ประกอบด้วย อิมาม คอเต็บ บิลาล ซึ่งอยู่ในตำแหน่งโดยไม่จำกัดเวลา และกรรมการนั้นอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี โดยประชาชนหรือสัปบุรุษมัสยิดเป็นผู้เสนอชื่อและคัดเลือกแล้วเสนอต่อคณะกรรมการอิสลามประจำ

จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการแต่งตั้ง ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หมวด 5 มาตรา 30 ให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

- (1) อิหม่ามเป็นประธานกรรมการ
- (2) คอเต็บเป็นรองประธานกรรมการ
- (3) บิลาเป็นรองประธานกรรมการ และ
- (4) กรรมการอื่นตามจำนวนที่ที่ประชุมสัปบุรุษประจำมัสยิดนั้นกำหนดจำนวนไม่น้อยกว่าหกคนแต่ไม่เกินสิบสองคน

คุณสมบัติของอิหม่าม คอเต็บ บิลา และกรรมการ ตามพระราชบัญญัติการบริหาร

องค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 มาตรา 31 โดยกำหนดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- (3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
- (4) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
- (5) เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
- (6) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

ทรงเป็นประมุข

- (7) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(9) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

- (10) อ่านพระคัมภีร์อัลกุรอานได้ถูกต้อง
- (11) สามารถนำในการปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- (12) มีความสามารถแสดงธรรมได้
- (13) เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือก

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 มาตรา 35 มีดังต่อไปนี้

- (1) บำรุงรักษามัสยิดและทรัพย์สินของมัสยิดให้เรียบร้อย
- (2) วางระเบียบปฏิบัติภายในของมัสยิดเพื่อให้การดำเนินงานของมัสยิดเป็นไปด้วย

ความเรียบร้อย

- (3) ปฏิบัติตามคำแนะนำชี้แจงของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในเมื่อไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกฎหมาย

(4) สนับสนุนสัปบุรุษในการปฏิบัติศาสนกิจ ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

- (5) พิจารณามิมีตรีบมุสลิมเข้าเป็นสัปบุรุษประจำมัสยิด

(6) อำนวยความสะดวกและอบรมสั่งสอนให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติศาสนกิจโดยถูกต้องเคร่งครัด

(7) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสัปบุรุษประจำมัสยิดเมื่อได้รับการร้องขอ

(8) จัดให้มีและรักษาสมุดทะเบียนสัปบุรุษประจำมัสยิด และตรวจตราแก้ไขเพิ่มเติมสมุดทะเบียนดังกล่าวให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

(9) จำหน่ายชื่อสัปบุรุษประจำมัสยิดออกจากทะเบียน เมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(10) จัดให้มีทะเบียนทรัพย์สิน เอกสาร และบัญชีรายรับรายจ่ายของมัสยิดให้ถูกต้องตรงความเป็นจริง และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และทรัพย์สินของมัสยิด แล้วรายงานให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(11) ดูดวงจันทร์และแจ้งผลการดูดวงจันทร์ต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

(12) ส่งเสริมการศึกษาและจัดกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

สำหรับอิมามมีอำนาจหน้าที่ มาตรา 37 ดังต่อไปนี้

(1) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(2) ปกครองดูแลและแนะนำเจ้าหน้าที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เรียบร้อย

(3) แนะนำให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

และกฎหมาย

(4) อำนวยความสะดวกแก่มุสลิมในการปฏิบัติศาสนกิจ

(5) สั่งสอนและอบรมหลักธรรมทางศาสนาอิสลามแก่บรรดาสัปบุรุษประจำมัสยิด และในมาตรา 38 คอเต็บมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการแสดงธรรมแก่สัปบุรุษประจำมัสยิด

และในมาตรา 39 บิหลันมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจตามเวลา (พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540)

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมัสยิดทั้งสิ้นจำนวน 1,915 มัสยิด ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จำนวน 720 มัสยิด จังหวัดยะลา จำนวน 518 มัสยิด และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 677 มัสยิด (กองส่งเสริมองค์กรศาสนาอิสลามและกิจการฮัจญ์ กรมการปกครอง, ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

ภาพประกอบ 10 จำนวนมัสยิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
(จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส)
กองส่งเสริมองค์กรศาสนาอิสลามและกิจการฮัจญ์ กรมการปกครอง,
(ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

จำนวนมัสยิดในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามอำเภอ

1.เมืองปัตตานี จำนวน 74 มัสยิด	5.ยะรัง จำนวน 116 มัสยิด	9.สายบุรี จำนวน 82 มัสยิด
2.หนองจิก จำนวน 85 มัสยิด	6.ยะหริ่ง จำนวน 94 มัสยิด	10.ไม้แก่น จำนวน 20 มัสยิด
3.โคกโพธิ์ จำนวน 63 มัสยิด	7.มายอ จำนวน 70 มัสยิด	11.กะพ้อ จำนวน 27 มัสยิด

จำนวนมัสยิดในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอำเภอ

1.เมืองนราธิวาส จำนวน 73 มัสยิด	5.ระแงง จำนวน 89 มัสยิด	9.สุคีริน จำนวน 27 มัสยิด
2.ตากใบ จำนวน 37 มัสยิด	6.รือเสาะ จำนวน 87 มัสยิด	10.สุโงโกลก จำนวน 33 มัสยิด
3.บาเจาะ จำนวน 53 มัสยิด	7.ศรีสาคร จำนวน 50 มัสยิด	11.สุโงปาตี จำนวน 46 มัสยิด
4.ยี่งอ จำนวน 51 มัสยิด	8.แว้ง จำนวน 51 มัสยิด	12.จะแนะ จำนวน 44 มัสยิด
		13.เจาะไอร้อง จำนวน 36 มัสยิด

จะเห็นได้ว่าจำนวนมัสยิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอยู่กระจัดกระจายทุกอำเภอ และมัสยิดยังเป็นองค์กรมุสลิมที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมุสลิมมากที่สุด การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟจึงมีความจำเป็นที่ทุกมัสยิดจำต้องให้การอบรมให้ความรู้แก่มุอัลลัฟ โดยเริ่มจากการสำรวจ การจัดทำข้อมูลทะเบียน การประชุมเพื่อดูความพร้อม การกำหนดวันเวลาในการอบรม กำหนดเนื้อหาความรู้ที่จะอบรม วิทยากรที่ให้การอบรม การวัดและประเมินผลการอบรม และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มัสยิดและชุมชนควรให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟเป็นพิเศษ และควรร่วมมือกันที่จะทำให้มุอัลลัฟในชุมชนมัสยิด เป็นมุอัลลัฟที่มีคุณภาพ เป็นมุอัลลัฟที่ไม่รู้สึกแปลกแยก และไม่มีความรู้สึกเป็นอื่น เนื่องจากมุอัลลัฟได้รับเกียรติและความดูแลเอาใจใส่จากมุสลิมในชุมชน จนเกิดความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมกัน ดังนั้นการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมัสยิด ผ่านกิจกรรมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถจะหล่อหลอมให้มุอัลลัฟและครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในวิถีอิสลาม และสามารถหลอมรวมระหว่างมุอัลลัฟกับมุสลิมเดิมให้อยู่ในอ้อมกอดของญะมาอะฮ์ (กลุ่ม) เดียวกันและความเป็นพี่น้อง (อุคูวะฮ์) เดียวกัน (อัศดุลละอะ หนุ่มสุซ, 2560:6)

4.2.3 สถาบันการศึกษา

4.2.3.1 ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เป็นองค์กรมุสลิมที่สร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่เยาวชนตั้งแต่อายุ 6-12 ปี โดยศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด หมายถึง สถานที่ที่มัสยิดจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ให้การศึกษาและอบรมจริยธรรมอิสลาม ตลอดจนการจัดกิจกรรมด้านศาสนา และประเพณีที่ไม่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลามมีชื่อว่า “คอ ม.” (กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2564: 9) เดิมทีเป็นสถาบันการศึกษาเกิดขึ้นจากความสำนึกในหน้าที่ (อามานะฮ์) ตามหลักการของศาสนาอิสลามของมุสลิมในชุมชนมุสลิม และความต้องการของชุมชนที่จะให้มีสถานที่อบรมเยาวชนมุสลิมในชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาอิสลามเบื้องต้น (ฟิรฎูฮ์ยน์) ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เกิดมาพร้อมกับมัสยิดในแต่ละชุมชน การเรียนการสอนต้องพึ่งพาตนเองตามสภาพความสามารถและความพร้อมของชุมชน ทั้งการบริหารหลักสูตรและครูผู้สอน สำหรับครูผู้สอนศูนย์ การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) คือโต๊ะครู (TOK

GURU) หมายถึง ผู้มีความรู้ทางศาสนา อิสลามและผู้มีจิตอาสาในชุมชน หรือนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาปอเนาะบริเวณใกล้เคียง ที่มีความรู้ที่จะสอนได้ การสอนเป็นไปด้วยความสมัครใจ เสียสละ และมีความศรัทธาในการถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองมีให้กับผู้อื่น โดยมุ่งหวังผลบุญทางจิตวิญญาณ โดยมีค่าตอบแทนจากการสอนให้บ้าง เล็กน้อย ไม่มีเงินเดือนตายตัว เงินค่าตอบแทนครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้เงินชะกาตฟิตเราะห์ที่ชุมชนบริจาคแก่มัสยิด เงินสมทบจากผู้ปกครองนักเรียน เงินรายได้ของมัสยิด การจัดการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้จัดการเรียนการสอนของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด โดยใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1.บางแห่งจะทำการสอนในวันปกติ ตอนเย็นหลังจากเด็กเลิกเรียนวิชาสามัญ 2.บางแห่งจะทำการสอนในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จนกระทั่งปี 2540 ทางราชการได้เห็นบทบาทและความสำคัญของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้รับเป็นพันธกิจในการดูแลตาดีกาให้เป็นกิจจะลักษณะพร้อมให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม พอสรุปได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2540 ภาครัฐได้ เข้ามาดูแลและได้มีการเปลี่ยนชื่อมาเป็นศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของกรมศาสนากระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการปรับ โครงสร้างการบริหารงานราชการแผ่นดินตามนโยบายของรัฐบาล ศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) มาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมศาสนากระทรวงวัฒนธรรม

ปี พ.ศ. 2547 ศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของกระทรวงมหาดไทย ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2548 ให้กระทรวงศึกษาธิการดูแลรับผิดชอบศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยเปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์ การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ปี 2548 กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ได้เข้ามาดูแลโรงเรียนตาดีกา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง กรมการปกครองได้ให้การอุดหนุนครูผู้สอนในโรงเรียนตาดีกาเป็นพิเศษ

ต่อมาในปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้อโอนศูนย์อบรมฯ จังหวัดสตูล และ ๔ อำเภอ (อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวีและอำเภอสะบ้าย้อย) ในจังหวัดสงขลา ให้กระทรวงศึกษาธิการ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2550 และนับแต่นั้นเป็นต้นมา กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุน การศึกษาอบรมดังกล่าวมาโดยตลอด ภายใต้โครงการศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด โดยได้มีการจัดตั้งศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (คอม.) และใช้ระเบียบ กรมการศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

ปี พ.ศ. 2564 กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (คอม.) เพื่อเป็นแหล่งบ่มเพาะ การศึกษาเรียนรู้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้ประพฤติตนเป็นคนดีดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคม รวมไปถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างโอกาสให้การเรียนรู้หลักธรรม

คำสอน เพื่อนำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด และสนับสนุนการศึกษาด้านศาสนา แก่เยาวชนชาวไทยมุสลิมให้เติบโตเป็นคนดีของสังคม มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมและถูกต้อง รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาล ในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาด้านศาสนา และการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนตามแนวทางในแต่ละศาสนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และความสมานฉันท์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่าง ๆ ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 49/2559 ในการขับเคลื่อนการอบรมเด็กและเยาวชนในศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมการศาสนาได้ประกาศใช้ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลาม และจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ. 2553 เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2553 เพื่อใช้ในการดำเนินงานของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานและสภาพการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้นกรมการศาสนาจึงได้ปรับปรุงระเบียบ กรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ. 2564 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ.2564)

4.2.3.2 สถาบันศึกษาปอเนาะ

สถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นองค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมเกี่ยวกับการให้วิชาความรู้เกี่ยวกับอิสลาม และสถานที่พักพิงให้แก่มุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยโครงสร้างพื้นฐานของสถาบันศึกษาปอเนาะ ประกอบด้วย 1.โต๊ะครู เป็นผู้สอนที่มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี เป็นที่เคารพนับถือของชุมชนที่เป็นเจ้าของสถาบันปอเนาะ 2.ผู้ช่วยโต๊ะครู คือ ผู้ที่มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ซึ่งโต๊ะครูให้ช่วยสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะนักเรียนหรือที่เรียกว่าโต๊ะปาเอร์สถาบันศึกษาปอเนาะ 3.ผู้เรียนหรือที่เรียกว่าโต๊ะปาเอร์ ส่วนใหญ่จะมีอายุ 12 ปีขึ้นไป 4.บาลัยหรือมัสยิดซึ่งเป็นสถานที่สำหรับการเรียนการสอน และใช้ปฏิบัติศาสนกิจ มักจะอยู่ติดกับบ้านของโต๊ะครู 5.ที่พักสำหรับผู้เรียน มีลักษณะคล้ายกระท่อมหลังเล็ก ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งปลูกในที่ดินของโต๊ะครูหรือเป็นที่ดินที่ชาวบ้านได้บริจาคเป็นสาธารณประโยชน์ (วากัฟ) อาจสร้างขึ้นในบริเวณใกล้กับบ้านของโต๊ะครู โดยทั่วไปแล้วมักจะปลูกติดกันเป็นแนวยาว มีขนาดประมาณ 3x3 เมตร แต่ละหลังสามารถพักได้ 2-3 คน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547 ได้ให้ความหมายของ สถาบันศึกษาปอเนาะ คือ สถาบันสังคมของชุมชนอิสลามที่เสริมสร้างการเรียนรู้ในทางศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้และความประพฤติที่ดีงามในการดำรงชีพอย่างสันติสุขและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547) รูปแบบการศึกษาปอเนาะ (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และนุমান หะยีมะแซ, 2553: 46-48) กล่าวว่า จริง ๆ แล้ว วิวัฒนาการมาจากศึกษาที่บ้านของผู้รู้และมัสยิด กล่าวคือ ในประวัติศาสตร์อิสลามบ้านอาร์กอม (Darul Arqam) ได้กลายเป็นสถาบันศึกษาที่สำคัญ เมื่อปรากฏมีผู้รู้ก็มีผู้คนจำนวนมากเดินทางมาเพื่อศึกษา เพื่อความสะดวกก็จะสร้างที่พักชั่วคราวใกล้ ๆ

กับบ้านของผู้รู้ ซึ่งที่พักนี้ถูกเรียกว่า ปอเนาะ เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะมอบที่พักให้เป็นสมบัติของปอเนาะ

การศึกษาในสถาบันการศึกษาปอเนาะเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ปอเนาะที่ได้ขึ้นทะเบียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ.2547 จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ด้วยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างสังคมสันติสุขและยกระดับพื้นฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นสมควรส่งเสริมสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นสถาบันสังคมเพื่อการสอนตามหลักศาสนาอิสลามให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามและความต้องการของชุมชนในการศึกษาอย่างเหมาะสมให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นนายทะเบียนสถาบันศึกษาปอเนาะจังหวัดทำหน้าที่จดทะเบียนสถาบันศึกษาปอเนาะและมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสถาบันศึกษาปอเนาะที่ได้จดทะเบียน (ราชกิจจานุเบกษา ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ.2547)

4.2.3.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นองค์กรมุสลิมอีกประเภทหนึ่งที่ทำให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านศาสนาอิสลามและวิชาสามัญ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีโรงเรียนเอกชนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีการเปลี่ยนแปลงจากปอเนาะมาเป็นโรงเรียนเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม มีพัฒนาการจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยผ่านระยะเวลาที่ยาวนานอันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันได้จัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ และมีการเปลี่ยนแปลงจนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการศึกษาของเยาวชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และครูใหญ่ ข้าราชการครูที่ส่งไปสอนและครูที่โรงเรียนจ้างสอนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ (ขอผีเยาะ หวังหลี่, 2556:37) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามถูกจัดอยู่ในโรงเรียนเอกชนสังกัดกองโรงเรียนนโยบายพิเศษตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) โรงเรียนเอกชนตามมาตรา 15 (1) เป็นโรงเรียนที่สอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15 (1) แบ่งย่อยได้อีก 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทบริหารโดยสมาคมหรือ มูลนิธิ เป็นองค์กรบุคคลนิติบุคคล 2) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนทางอิสลามศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และอีกส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการควบคู่ไปด้วย

4.2.4 มูลนิธิ หรือสมาคม

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสมาคมและมูลนิธิเป็นจำนวนมาก มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ และมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานและระดม

ทุนในการให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ และในการสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนทุกข์ยาก เยียวยาและพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ **มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี** มีภารกิจหลักในการก่อสร้างศาสนกุศล เช่น มัสยิด ห้องเรียนอัลกุรอาน บ่อน้ำ แก่ชุมชนมุสลิมที่ยังขาดแคลนในด้านทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง โดยได้รับงบประมาณจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม ให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน สงเคราะห์ผู้ยากไร้และเด็กกำพร้า ส่งเสริมการศึกษาศาสนาอิสลาม สามัญและอาชีพ เป็นต้น

4.3 การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรมุสลิมและหัวหน้าฝ่ายที่รับผิดชอบดูแลมุอัลลัฟ ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์กรมุสลิมที่ให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

ประวัติความเป็นมา

การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี เริ่มก่อตั้งครั้งแรกอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ.2484 หลังจากนั้นอีกสี่ปี คือ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ.2488 ในสมัย นางควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ.2488 กล่าวถึงเกี่ยวกับคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในมาตรา 7 ว่า จังหวัดใดที่มีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากพอสมควร กระทรวงมหาดไทยอาจจัดให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแก่คณะกรรมการจังหวัดในกิจการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในจังหวัดนั้น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการซึ่งเป็นอิสลามศาสนิกมีจำนวนไม่ต่ำกว่าห้าราย แต่งตั้งและถอดถอนโดยกระทรวงมหาดไทย จังหวัดใดที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนั้น (นุรุดดีน สารมิง และพิเชษฐ์ เปียร์กลีน, 2542: 62-63)

การแต่งตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้เริ่มเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2483 โดยมติที่ประชุมของคณะโต๊ะครุในจังหวัดปัตตานี ได้เสนอให้โต๊ะครุหัจญิมุหัมมัด สุลูม บิน หัจญีอับดุลกอดีร์ (หัจญีสุหลง โต๊ะมีนา) เป็นประธานคนแรก ซึ่งการเป็นประธานครั้งแรกถือว่ายังไม่เป็นทางการ เพราะขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรกิจการศาสนาอิสลาม แต่เมื่อปี พ.ศ.2588 ทางรัฐบาลไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลามพุทธศักราช 2488 โดยอาศัยกฎหมายดังกล่าว การแต่งตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจึงสามารถดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย คณะกรรมการฯ ได้เลือกให้โต๊ะครุหัจญีสุหลง โต๊ะมีนา เป็นประธานต่อไป โดยใช้บ้านของท่านที่ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นที่ตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีชั่วคราวและท่านดำรงตำแหน่งประธานจนกระทั่งท่านสูญเสียชีวิตในปี พ.ศ.2491 รวมระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเป็นประธานสองสมัย รวมเวลาทั้งสิ้น 8 ปี

ต่อมาในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2491 ได้มีการแต่งตั้งให้โต๊ะครูหะยีอับลูอาซิช อับลูอาฮับ ดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีคนที่ 2 โดยท่านใช้บ้านของท่านที่ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ท่านดำรงตำแหน่งจนกระทั่งท่านเสียชีวิตเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2517 รวมเวลาดำรงตำแหน่งของท่านทั้งสิ้น 26 ปี

ต่อมาในวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2518 ได้มีการแต่งตั้งให้หะยีมุฮัมหมัดอาหมิน โต๊ะมีนา บุตรชายของโต๊ะครูหะยีสุหลง โต๊ะมีนา ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีเป็นคนที่ 3 และท่านได้ลาออกเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2525 รวมเวลาดำรงตำแหน่งของท่านทั้งสิ้น 8 ปี ซึ่งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีชุดนี้ได้สร้างอาคารสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีเป็นครั้งแรกมีลักษณะเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ตั้งอยู่ที่ 19 ถนนทะเลพาอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ต่อมาในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2525 โต๊ะครูหะยีแวยูโซฟ แวมุขอ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีเป็นคนที่ 4 และท่านได้ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2527 รวมระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 2 ปี

ต่อมาในวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2528 ได้มีการคัดเลือกโต๊ะครูหะยีอับลูอาฮับ อับลูวาฮับ บุตรชายของโต๊ะครูหะยีอับลูอาซิช อับลูอาฮับ เป็นประธานกรรมการอิสลามคนที่ห้า ท่านดำรงตำแหน่งประธานจนหมดวาระเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ.2542 รวมระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งทั้งสิ้น 15 ปี ในช่วงปี พ.ศ.2528 ได้มีการรื้ออาคารไม้และได้ก่อสร้างเป็นอาคารถาวรแบบอาคารอเนกประสงค์สองชั้น ใช้งบประมาณแผ่นดินปีงบประมาณ 2525 และ 2526 รวมงบประมาณ 3,500,000 บาท (สามล้านห้าแสนบาทถ้วน) เนื่องจากรัฐบาลไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ได้กำหนดระเบียบและวิธีดำเนินงานเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม เช่น การจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า การแบ่งมรดก การทำพินัยกรรม การบริจาคชะกาต และการกำหนดวันถือศีลอด วันรายอ เป็นต้น

ต่อมาในปี พ.ศ.2540 รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 และกำหนดให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่มีอยู่ในสมัยนั้นดำรงตำแหน่งต่อได้อีก 2 ปีและหลังจากนั้นให้มีการคัดเลือกตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 โดยนายแวตือราแม มะมิงจิ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีจำนวนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีทั้งสิ้น 30 ท่าน

ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ.2547 ดำรงตำแหน่งครบวาระ 5 ปี ได้รับการคัดเลือกคณะกรรมการชุดใหม่ ซึ่งนายแวตือราแม มะมิงจิ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2561) การดำเนินการของสำนักงานฯ มีการพัฒนาตามลำดับและได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในการก่อสร้างอาคารสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีหลังใหม่ ตั้งอยู่ที่บ้านทุ่งนเรนทร์ เลขที่ 63 หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้ย้ายเข้ามาทำงานอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2558

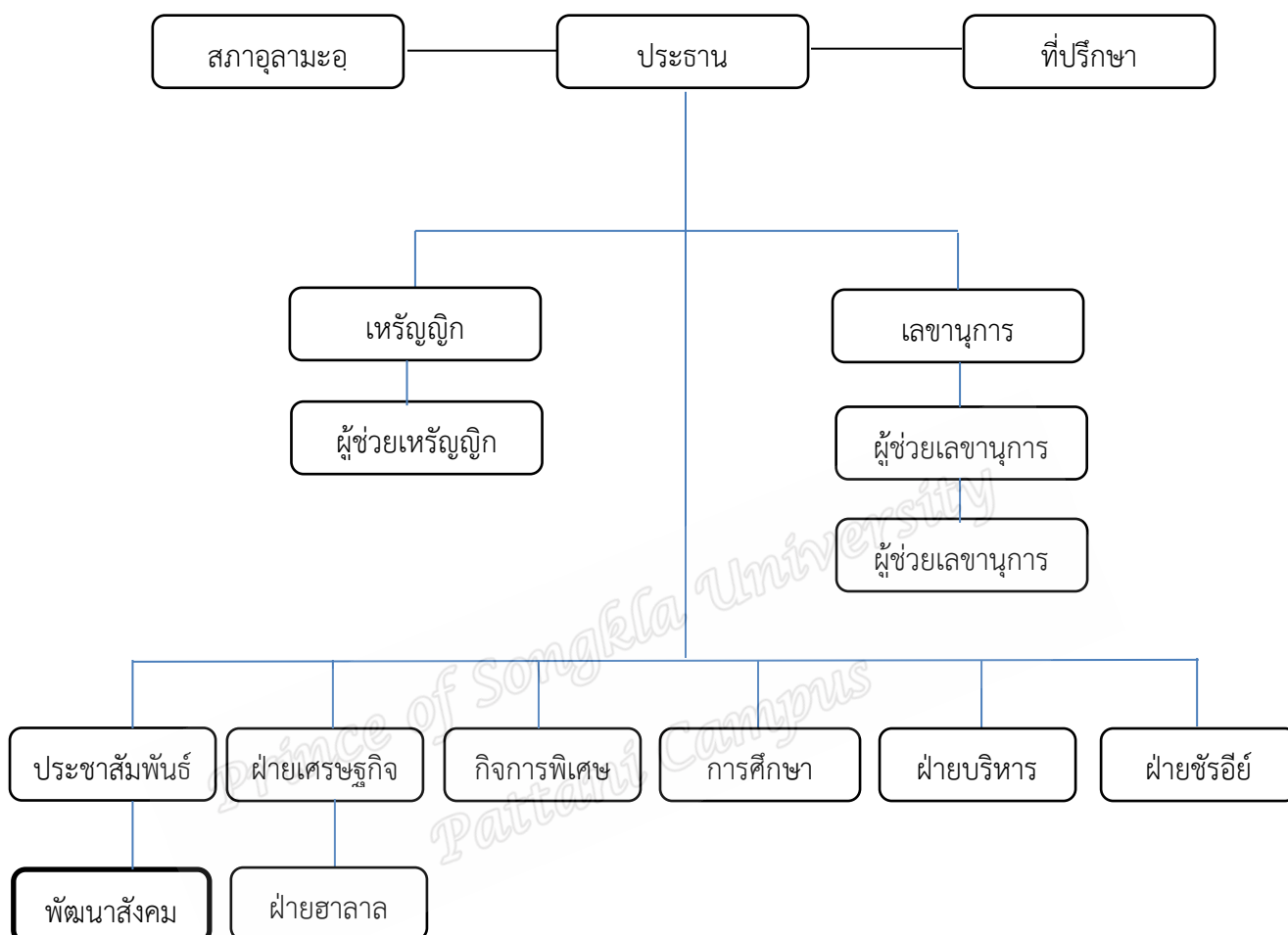
ทำเนียบประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

ปี พ.ศ.2488 - พ.ศ.2491	นายหะยีสุหลง โต๊ะมีนา
ปี พ.ศ.2491 - พ.ศ.2517	นายหะยีอับดุลอาซิซ อับดุลวาฮ์บ
ปี พ.ศ.2491 - พ.ศ.2517	นายหะยีอับดุลอาซิซ อับดุลวาฮ์บ
ปี พ.ศ.2525 - พ.ศ.2527	นายแวยูโซฟ แวมุซอ
ปี พ.ศ.2528 - พ.ศ.2542	นายอับดุลวาฮ์บ อับดุลวาฮ์บ
ปี พ.ศ.2542 - ปัจจุบัน	นายแวดีอราแม มะมิงจิ

โลโก้/เครื่องหมาย สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

โครงสร้างการบริหารงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

จากการสัมภาษณ์ฝ่ายที่ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้ให้ข้อมูลว่า

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยังไม่มีฝ่ายที่ให้การดูแลและช่วยเหลือมุอัลลัฟเป็นการเฉพาะ ในตอนนี้ฝ่ายเลขานุการเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนนี้ หากมองจากโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีฝ่ายที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้ควรเป็นฝ่ายพัฒนาสังคมที่จะมาดูแลงานมุอัลลัฟ แต่ยังไม่ได้แบ่งงานและภาระหน้าที่เกี่ยวกับมุอัลลัฟอย่างชัดเจน ฝ่ายเลขานุการยังต้องทำหน้าที่ช่วยดูแลงานสังคมสงเคราะห์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ยากและความเดือดร้อนของสัปบุรุษ ผู้ยากไร้ เด็กกำพร้า น้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งในอนาคตทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะจัดให้มีฝ่ายดูแลมุอัลลัฟเป็นการเฉพาะ

โดยฝ่ายพัฒนาสังคมในปัจจุบันมีภาระหน้าที่หลายอย่างทำให้ไม่สามารถดำเนินการรับผิดชอบงานมุอัลลัฟอย่างเต็มที่ ฝ่ายเลขานุการจึงทำหน้าที่ในส่วนนี้แทน

ถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานียังไม่มีฝ่ายที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างเป็นทางการเท่าที่ควร แต่การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟก็ได้ดำเนินการพอสมควร ซึ่งการช่วยเหลือมุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจะครอบคลุมการช่วยเหลือหญิงหม้าย เด็กกำพร้า คนยากจน และทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ยากจน

สำหรับงบประมาณสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ไม่มีงบประมาณที่ชัดเจนและแน่นอน งบประมาณที่ได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้มาจากการบริจาคและเงินชะกาตของประชาชน โดยทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะประชาสัมพันธ์ให้กับอิมามประจำมัสยิดแจ้งไปยังสับปะรุษสำหรับเข้ารับอิสลามกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีได้รับคู่มือมุอัลลัฟ ฝ่าละหมาด และการบันทึกข้อมูลทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ปัจจุบันมีมุอัลลัฟจำนวน 300 กว่าคน ส่วนใหญ่แล้วหลังจากที่เข้ารับอิสลามแล้วก็ได้หายไป ผู้ที่เข้ารับอิสลามที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือกับอิมามประจำมัสยิดในพื้นที่ต่างๆ ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้ดำเนินการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิม ดังนี้ (สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2565 เวลา 11.00 น.)

1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม (มุอัลลัฟ) เพื่อใช้ประกอบในการทำบัตรประชาชนและระบุศาสนา จึงจะปรากฏในบัตรประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม

2.ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต ทางครอบครัวของมุอัลลัฟจะทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอื่น เมื่อมีหนังสือฉบับนี้มาแสดงก็สามารถนำศพทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอิสลาม

3.ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจัดให้มีการจัดบรรยายเกี่ยวกับโครงสร้างของศาสนาอิสลามให้แก่มุอัลลัฟปีละครั้ง พร้อมกับการมอบชะกาตประมาณคนละ 1,000-2,000 บาทต่อคน ตามความสามารถที่มี โดยไม่ได้กำหนดวันเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการ

4.ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีได้ส่งต่อมุอัลลัฟให้กับอิมามประจำมัสยิดที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ และทางมัสยิดก็จะได้ให้ความช่วยเหลือต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ชะกาตและการช่วยเหลือในส่วนอื่น ๆ ต่อไป

5.ให้ทุนในการประกอบอาชีพแก่มุอัลลัฟแต่ก็มีไม่มากเป็นกรณี ๆ ไปหากมุอัลลัฟมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวมุสลิมเดิม และต้องการกลับสู่ศาสนาเดิม ทางคณะกรรมการอิสลามฯ จะพยายามหาทุนในการประกอบอาชีพให้แก่มุอัลลัฟ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในศาสนาอิสลามต่อไป แต่ก็ยังขาดในส่วนงบประมาณ แต่อนาคตก็มีการกำหนดในแผนการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต่อไป

สำหรับการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในด้านการแต่งกาย การละหมาด และอื่น ๆ ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยังไม่มีการดำเนินการอย่างชัดเจน แต่จะส่งเสริมให้อิมามประจำมัสยิดเป็นผู้ดำเนินการในส่วนนี้

การกำหนดเกณฑ์ระยะเวลารับชะกาดของมุอัลลัฟ ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้กำหนดเวลา 15-20 ปี โดยให้เหตุผลว่าในเวลาก่อนสิบปีแรกมุอัลลัฟกำลังสร้างตัวและครอบครัว โดยไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องของการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามเท่าที่ควร แต่ถ้าหากว่ามุอัลลัฟได้ยืนยัดและมั่นคงในศาสนาอิสลามแล้ว หากไปถึงระยะเวลาสิบห้าปี ก็จะยกเลิกการให้ชะกาดในส่วนนี้ ทั้งนี้ก็จะอยู่ในการพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ส่วนอีกทางหนึ่ง ที่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้ให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ ได้แก่บุตรของมุอัลลัฟ ที่เรียนศาสนาจะให้ความช่วยเหลือทุนการศึกษา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

1.ควรจัดให้มีการรวมกลุ่มของมุอัลลัฟในระดับอำเภอ เมื่อมีการรวมกลุ่ม จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ และพบปะพูดคุยระหว่างมุอัลลัฟด้วยกัน ถ้ามั่ววคราวซึ่งกันและกัน ปัญหาและอุปสรรค สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือ และการจัดทำกิจกรรมและส่งเสริมมุอัลลัฟ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของอาชีพ เรื่องงบประมาณก็สามารถที่จะดำเนินการได้

2.ส่งเสริมและให้ความรู้ตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักการศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน

3.การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับความเป็นอยู่กับครอบครัวมุสลิมเดิม ให้เกิดความเข้าใจในมุอัลลัฟ และส่งเสริมอาชีพแก่มุอัลลัฟตามความสามารถ

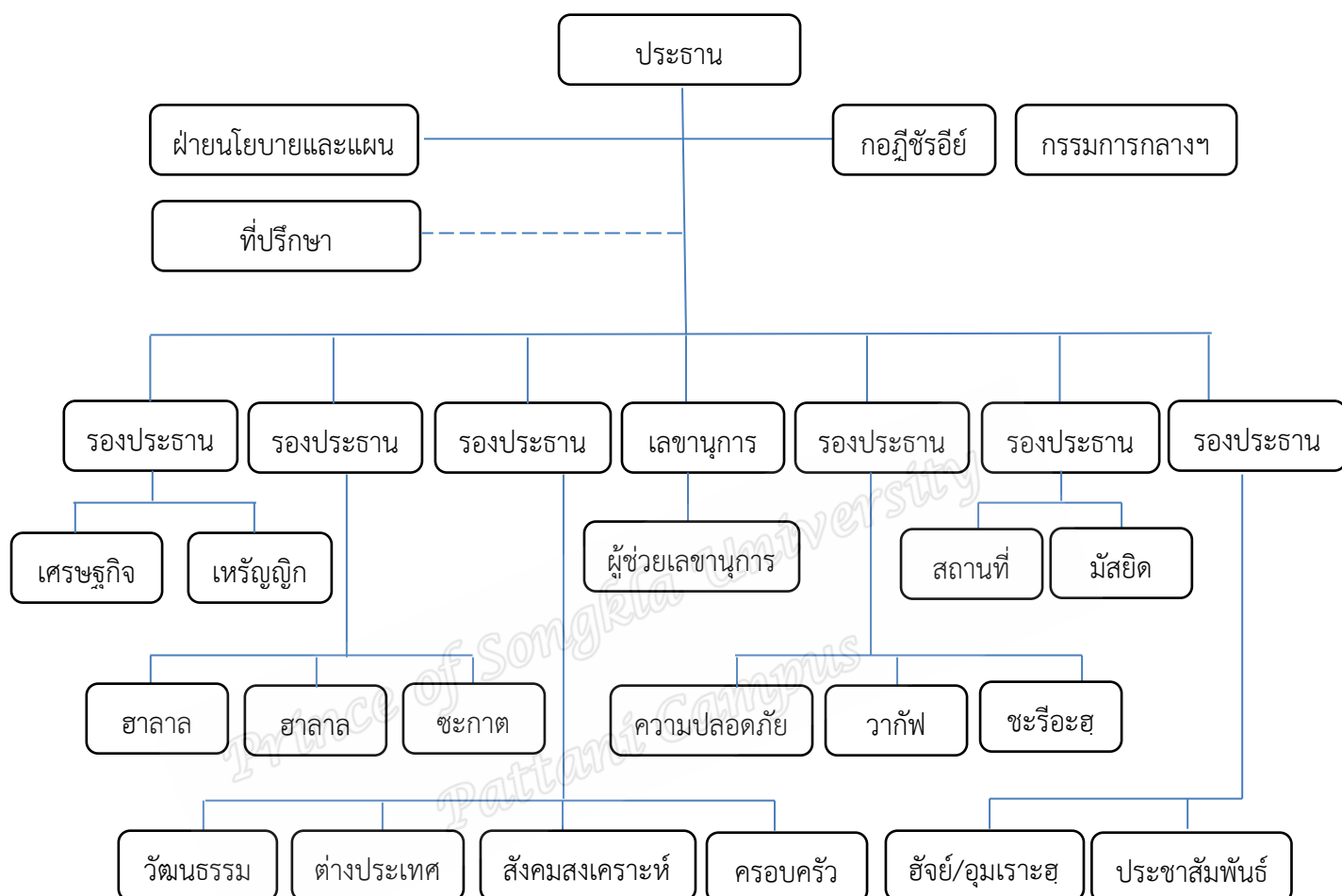
4.สร้างความสัมพันธ์ของมุอัลลัฟกับมัสยิด โดยอิมามต้องให้ความเอาใจใส่ต่อมุอัลลัฟ ให้มีความสัมพันธ์กับมัสยิด ให้ความรู้ด้านศาสนาอิสลาม การอยู่ร่วมกันในชุมชนมุสลิม และให้ตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟให้มากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการให้ชะกาดเท่านั้น (สัมภาษณ์ วันที่ 15 มิถุนายน 2565 เวลา 11.00 น.)

4.3.2 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

ประวัติความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา เริ่มจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2488 โดย นายหะยีหะซัน อาแวตันตู เป็นผู้ขอจัดตั้งและเป็นประธานกรรมการอิสลามคนแรก และได้จัดตั้งสำนักงานที่บริเวณหลังโรงเรียนพัฒนาวิทยา ปัจจุบันได้ย้ายมาตั้งสำนักงานที่ตำบลท่าสาบ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เมื่อปี พ.ศ.2556 และมีผู้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจำนวน 7 คน ปัจจุบันมีนายหะยีสะมะแอ ฮารี เป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

โครงสร้างการบริหารงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

จากการให้ข้อมูลของฝ่ายที่รับผิดชอบมุอัลลัฟ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ตามโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ฝ่ายที่รับผิดชอบให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ได้ขอให้หัวหน้าฝ่ายต่างประเทศและกิจการอาเซียน ทำหน้าที่ดูแล และได้มีการจัดตั้งศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ มีรายละเอียดดังนี้

โลโก้/เครื่องหมาย ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 โดยมีจุดประสงค์ คือ เพื่อให้ผู้สนใจอิสลาม ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้กับทางศูนย์ เพื่อสร้างความเข้าใจในอิสลามอย่างแท้จริง และเพื่อช่วยเหลือพี่น้องมุอัลลัฟในด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพ การสร้างอัตลักษณ์มุสลิม เป็นต้น

ปรัชญาของศูนย์ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ

มุ่งวิชา เน้นปฏิบัติ ฟังตนเอง (برعملو برعمل برديكاري)

การจัดตั้งศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ สืบเนื่องจากมีชนต่างศาสนิกเข้ารับอิสลาม ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา หลังจากเข้ารับอิสลามเสร็จแล้ว มีการทำบัตรมุอัลลัฟ ก็จะมีหายไป และไม่ได้มีการเรียนรู้และสร้างอัตลักษณ์การเป็นมุสลิม คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา มีความรู้สึกรู้ว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่งที่ไม่ได้ให้การดูแลมุอัลลัฟ ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ (อามานะฮ) ในการปลูกฝังและสอนให้แก่มุอัลลัฟ กล่าวคือ เป็นหน้าที่ที่รับผิดชอบ แต่กลับไม่ได้รับผิดชอบในเรื่องนี้ หลังจากนั้นได้มีการประชุมคณะกรรมการฯ และมีมติให้มีการจัดตั้งศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟขึ้นมา โดยมีนายอาลี มะเต๊ะ เป็นหัวหน้าศูนย์ ฯ หลังจากนั้นเริ่มประกาศให้มุอัลลัฟในจังหวัดยะลาให้ลงทะเบียนที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ปัจจุบันการลงทะเบียนสำหรับผู้ที่เข้ารับอิสลามที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ผู้ที่เข้ารับอิสลามกับศูนย์ฯ มีการมอบของที่ระลึก ได้แก่ ผู้ชายจะให้ผ้าโสร่ง ส่วนผู้หญิงจะให้ชุดละหมาด หนังสือแบบเรียนหัดอ่านอัลกุรอาน อิกเราะฮ์

(IQRO') หนังสือแบบฝึกหัดละหมาด หลังจากเข้ารับอิสลามเสร็จสิ้นก็จะให้สแกนคิวอาร์โคด เพื่อเข้ากลุ่มไลน์มุอัลลัฟที่อยู่ภายใต้ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา หากมุอัลลัฟประสบปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิตก็สามารถแชร์ปัญหาในกลุ่มไลน์ได้ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือต่อไป (สัมภาษณ์ วันที่ 12 มิถุนายน 2565 เวลา 10.00 น.)

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ได้ให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังต่อไปนี้

1.การจัดการเรียนการสอนสำหรับมุอัลลัฟ ทุก ๆ วันอาทิตย์ เวลา 9.30 น.-12.00 น. ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ชั้น 3 โดยแบ่งคาบสอบออกเป็นสองช่วง คือ ช่วงแรก เวลา 9.30 น. -11.00 น. เป็นการฝึกอ่านอัลกุรอาน โดยใช้หนังสือแบบเรียนหัดอ่านอัลกุรอาน ระบบอิกเราะฮ์ (IQRO') และช่วงที่สอง เวลา 11.00 น.-12.00 น. เป็นการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ได้แก่ การอาบน้ำละหมาด การละหมาด เป็นต้น โดยทางศูนย์ได้แจกแบบเรียนในการฝึกหัดละหมาดสำหรับผู้ชายและผู้หญิง และหนังสือคู่มือมุอัลลัฟของชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก เพราะมุอัลลัฟส่วนใหญ่สามารถอ่านภาษาไทยได้ และมีคำอ่านภาษาอาหรับในการฝึกหัดการละหมาด ในการเรียนการสอนจะครอบคลุมเรื่องหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักคุณธรรมจริยธรรม หลังจากการเรียนการสอนเสร็จ มีการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ โดยการชิกรุลอฮ์ 100 ครั้ง ใช้สำนวน ยาอัลลอฮ์ (يا الله) พร้อมกับเนียตและขอคูอาร์ตอัลลอฮ์ และทางศูนย์ยังมีกิจกรรมทัศนศึกษาและการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้แก่บรรดามุอัลลัฟ

สำหรับด้านการแต่งกายของมุอัลลัฟ ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ได้มีการสอนเฉพาะในเรื่องของเอาระฮ์ฮ์ ขอบเขตของเอาระฮ์ฮ์ และในด้านการรับประทานอาหาร ได้กำชับให้มุอัลลัฟตรวจสอบเครื่องหมายฮาลาลจากผลิตภัณฑ์อาหารที่ต้องการบริโภค เครื่องหมายฮาลาลไม่ใช่เฉพาะมุสลิมทุกศาสนาสามารถใช้ได้ เครื่องหมายฮาลาลบ่งบอกถึงความสะอาดและความปลอดภัย

2. มอบทุนชะกาตและเงินบริจาค ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ทางศูนย์ฯ ได้ดำเนินการขอความร่วมมือกับอิหม่ามและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่อยู่ใต้สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา โดยให้อิหม่ามประกาศให้กับสับบุรุษที่มาละหมาดในวันศุกร์ร่วมบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือมุอัลลัฟและกิจกรรมของศูนย์ ทางศูนย์จะขอเพียงหนึ่งครั้งในรอบปีเป็นการบริจาคเฉพาะให้แก่มุอัลลัฟ แล้วให้อิหม่ามมอบเงินบริจาคให้กับศูนย์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการของศูนย์และบริจาคให้แก่มุอัลลัฟต่อไป ในส่วนของชะกาต สำหรับมัสยิดแห่งใดที่ไม่มีผู้รับชะกาตในส่วนของมุอัลลัฟให้อิหม่ามส่งมอบชะกาตในส่วนนี้ให้กับศูนย์ฯ เพื่อแจกจ่ายให้แก่มุอัลลัฟที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

ในเดือนรอมฎอน ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ได้มีกิจกรรมการละศีลอดร่วมกันให้แก่ครอบครัวมุอัลลัฟ โดยที่ผ่านมาจากทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ได้

เลี้ยงอาหารละศีลอดแก่มุสลิมที่ร้านศอฮาบะฮ์ในจังหวัดยะลา ได้รับความร่วมมือจากมุสลิมเป็นอย่างดี

3.การส่งเสริมอาชีพตามความถนัดของมุสลิม เช่น รถเข็นขายของเพื่อใช้ในการค้าขายยาสูบ อุปกรณ์และเครื่องมือทำขนมเค้กและอุปกรณ์ทำเบเกอรี่ โดยที่ศูนย์จะพิจารณาคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิมได้กำหนดไว้

การดำเนินงานในปัจจุบันของศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิม หลังจากการเข้ารับอิสลามที่ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิม สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา และได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามแล้ว ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิม ได้ส่งเสริมให้มุสลิมกลับบ้านเดิมของมุสลิมและให้ปฏิบัติต่อบิดามารดาและเครือญาติให้ดีกว่าเดิม กล่าวคือ ก่อนและหลังจากเข้ารับอิสลามมีการเปลี่ยนแปลงและปฏิบัติในทางที่ดีขึ้น โดยแสดงให้เห็นว่าอิสลามเป็นศาสนาที่ดี และเมื่อเข้ารับอิสลามแล้วทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงคนเป็นคนที่มีมารยาทที่ดีขึ้น หากพ่อกับแม่ก็ให้กับบิดามารดาให้มากกว่าเดิม และกลับไปหาท่านบ่อย ๆ และทางศูนย์ได้ให้ความเข้าใจว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักเขา หากอัลลอฮ์ ﷻ ไม่รักท่าน พระองค์จะไม่ให้ทางนำ (ฮิดาเยฮ์) ในการเข้ารับอิสลาม และสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ให้ไว้ให้เราสู้รักและหวงแหน

ข้อเสนอแนะ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรตระหนักถึงการดูแลและช่วยเหลือมุสลิมหลังจากที่เข้ารับอิสลาม เพราะสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสามารถให้นโยบายกับมัสยิดในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมให้แก่มุสลิมได้ (สัมภาษณ์ วันที่ 12 มิถุนายน 2565 เวลา 10.00 น.)

4.3.3 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

ประวัติความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสเป็นสำนักงานขนาดใหญ่เป็นองค์กรทุติยภูมิ เริ่มจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2488 โดยหะยีอับดุลเราะห์มัน เจ๊ะอิสมาแอล เป็นผู้ขอจัดตั้งและเป็นประธานกรรมการอิสลามคนแรก ตั้งอยู่ในมัสยิดยุมอียะห์ (มัสยิดกลางหอนาฬิกา) ในปี พ.ศ. 2526 ได้ก่อสร้างอาคารสำนักงานฯ ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง และปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสได้ย้ายมาตั้งที่ศูนย์ราชการจังหวัดนราธิวาส ตำบลลำภู อำเภอมือเก๋ จังหวัดนราธิวาส เมื่อปี พ.ศ.2554 และมีผู้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจำนวน 10 คน ปัจจุบันมีนายซาฟิอี เจ๊ะเลาะ เป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส (อาหาหมัดอับดุลห์ หะยีมะ, 2561:65-66)

โลโก้/เครื่องหมาย สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

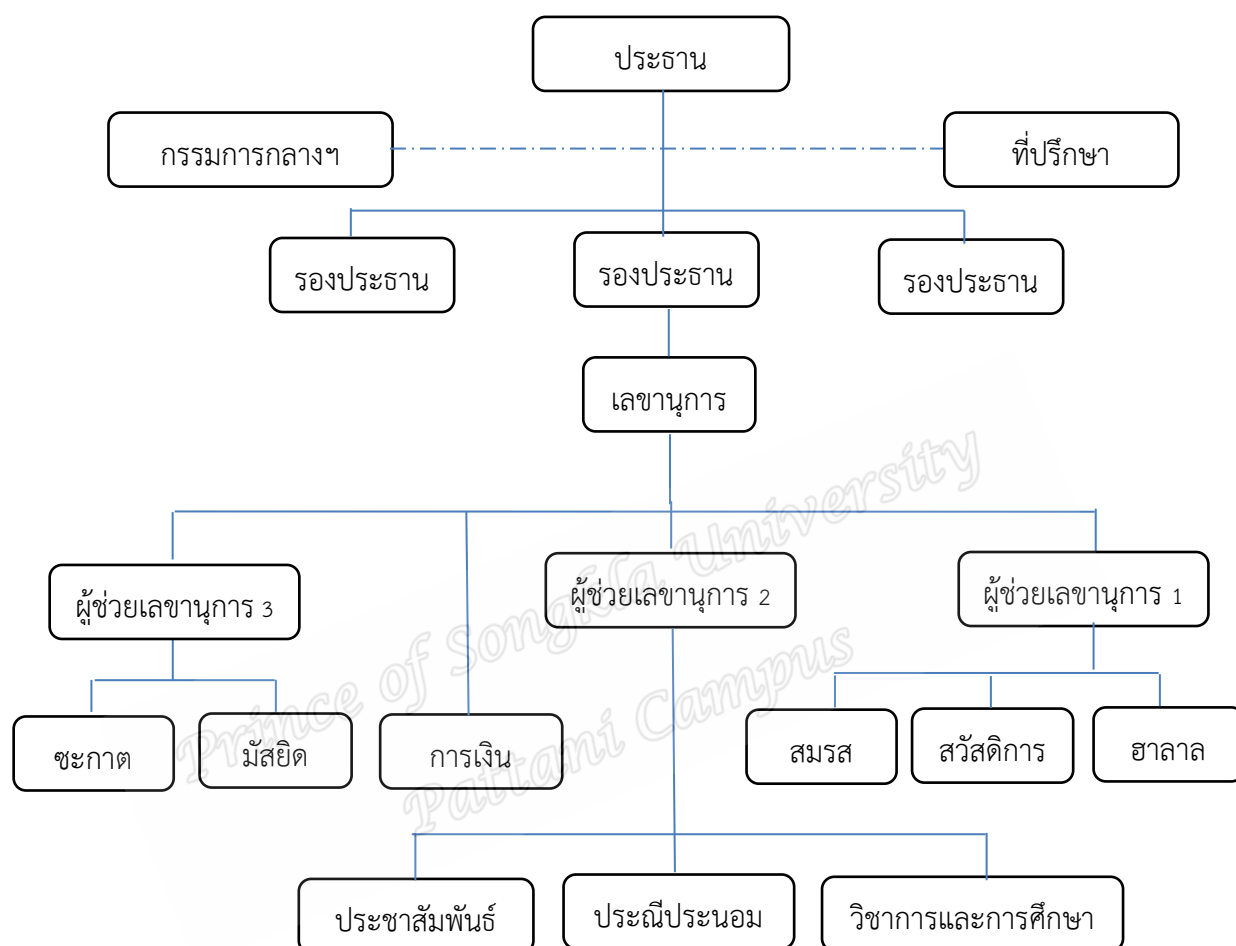
นโยบายของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

1. ยึดมั่นอัลกุรอานและอัลหะดีษ
2. ให้คำวินิจฉัย (ฟัตวา) ตามแนวทางอิหม่ามชาฟีอี
3. ปกป้องและรักษาความบริสุทธิ์ของศาสนาอย่างเคร่งครัด
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย
5. สร้างจิตสำนึกและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของผู้นำศาสนาโดยเฉพาะอิมาม คอเต็บ บิหลั่นและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด เพื่อให้บริการต่อสังคมอย่างมีคุณภาพ
6. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาระดับพหุภูมิอื่นประจำมัสยิด (ตาดีกา) และการศึกษาแก่เยาวชนรวมทั้งมุสลิมใหม่
7. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสวัสดิการให้แก่ผู้ด้วยโอกาส เด็กกำพร้าและผู้ยากไร้ และสนับสนุนทุนการศึกษา เพื่อสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ
8. ยกระดับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสให้เป็นศูนย์กลางในการบริการสังคมโดยส่วนรวมอย่างแท้จริงและเป็นธรรม
9. ปฏิรูประบบการบริหารจัดการและบูรณาการการดำเนินกิจกรรมให้ทันกับยุคปัจจุบันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสกับชมรมอิมาม คอเต็บ บิหลั่นระดับอำเภอและตำบล

ทำเนียบประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

ปี พ.ศ.2488 - พ.ศ.2492	นายหะยีอับลเราะมาน เจ๊ะอิสมาอิล
ปี พ.ศ.2492 - พ.ศ.2493	นายหะยีนิยิ หะยีนิวัน
ปี พ.ศ.2493 - พ.ศ.2514	นายหะยีดาโอ๊ะ มะดีเยาะ
ปี พ.ศ.2516 - พ.ศ.2520	นายหะยีแวอาแซ แวอูมา
ปี พ.ศ.2521 - พ.ศ.2541	นายเรวัต ราชมุกดา
ปี พ.ศ.2541 - พ.ศ.2542	นายหะยีเจ๊ะมุ โต๊ะนากายอ
19 พ.ย.-19 ธ.ค พ.ศ.2542	นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ
20 ธ.ค.-19 พ.ศ.2542- 17 พ.ย. พ.ศ.2548	นายอับลเราะมาน อับดุลสมัต
24 พ.ย. พ.ศ.2548	นายหะยีอับลรอซัค อาลี
ปี พ.ศ.2554-ปัจจุบัน	นายชาฟีอี เจ๊ะเลาะ

โครงสร้างการบริหารงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ตามโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ฝ่ายที่รับผิดชอบให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ ฝ่ายสวัสดิการและพัฒนาสังคม กล่าวคือ เมื่อมีผู้ที่ต้องการเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ทางฝ่ายสวัสดิการและพัฒนาสังคมจะเป็นผู้ดำเนินการให้คำปฏิญาณตนหรือกล่าวชะฮาดะฮ์ หรืออาจจะแต่งตั้งให้คณะกรรมการท่านอื่นช่วยดำเนินการให้ในกรณีไม่อยู่หรือไม่ว่าง หลังจากที่ผู้เข้ารับอิสลามแล้ว ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสได้ดำเนินการให้การอบรมอิสลามเบื้องต้น โดยใช้เวลาในการให้ความรู้ประมาณ 1 ชั่วโมง ในประเด็นหัวข้อคือ หลักการศรัทธา หลักปฏิบัติและหลักอิหฺซาน การแต่งงานในอิสลาม ความสัมพันธ์กับความครวญมุสลิม ตามคู่มืออิสลามเบื้องต้น สำหรับมุสลิมใหม่ ฉบับภาษาไทย จัดทำโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และได้มอบให้แก่มุอัลลัฟ นอกจากคู่มือฯ แล้ว ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ยังได้มอบของขวัญเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ คือ ผ้าซาย ให้ผ้าใส่รอง ส่วนผู้หญิงจะให้ชุดผ้าละหมาด

สำหรับรายละเอียดเนื้อหาในคู่มืออิสลามเบื้องต้น สำหรับมุสลิมใหม่ จัดทำโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย หลักการศรัทธา 6 ประการ คือ ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ ศรัทธาต่อเราะซูล ศรัทธาต่อวันปรโลก (โลกหน้า) และศรัทธาต่อกฎกำหนดศสภาวะทั้งดีและร้าย หลักการปฏิบัติ 5 ประการ คือ การปฏิญาณตน การปฏิบัติละหมาด การออกชะกาต การถือศีลอด และการประกอบพิธีฮัจญ์ และเนื้อหาตามบทบัญญัติอิสลามที่สำคัญ คือ ความสะอาด เช่น น้ำ นะญิส หะดัษ การอาบน้ำวาญิบ เลือดประจำเดือน (เฮด) นิฟาส การอาบน้ำละหมาด พร้อมภาพประกอบ และการปฏิบัติการละหมาด พร้อมภาพประกอบ รวมทั้งบทอ่านต่าง ๆ ในการละหมาด (สัมภาษณ์ วันที่ 29 มิถุนายน 2565 เวลา 10.00 น.)

ในการดำเนินการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มีความเห็นว่า เป็นอามานะฮ์ที่มุสลิมและผู้นำจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ไม่ได้จำกัดบทบาทหน้าที่ให้กับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเพียงอย่างเดียว สำหรับกิจกรรมที่ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟนั้นยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจน แต่ยังมีให้เห็นได้บ้าง ได้แก่

1.การจัดการเรียนการสอนให้แก่มุอัลลัฟที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และได้ยกเลิกการจัดการเรียนการสอนให้แก่มุอัลลัฟ แต่เปลี่ยนรูปแบบในการให้ความรู้อิสลามแก่มุอัลลัฟ โดยการกระจายการบริหารและได้การส่งเสริมให้ชมรมอิมาน คอเต็บ บิลาต ประจำอำเภอให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมุอัลลัฟในแต่ละอำเภอ ในจังหวัดนราธิวาสมีชมรมอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น จำนวน 13 อำเภอ แต่ก็ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเช่นเดียวกัน เนื่องจากบริบทของพื้นที่แต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันในการบริหารจัดการ

และไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากมุสลิม ปัจจุบันมีเพียงชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาลประจำอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาสเท่านั้นที่ยังดำเนินการอยู่

2. มอบทุนชะกาตและบริจาคให้ความช่วยเหลือแก่มุสลิมในกรณีที่มีผู้บริจาค แต่ก็มีไม่มากและเป็นบางช่วงบางคราวเท่านั้น ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสจะประชาสัมพันธ์ให้กับทางอิมามได้ทราบและอิมามแจ้งกับมุสลิมเพื่อมารับเงินชะกาตหรือเงินบริจาค เพื่อให้ความช่วยเหลือมุสลิมต่อไป สำหรับเกณฑ์ระยะเวลาในการมอบชะกาตให้แก่มุสลิม ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไม่ได้กำหนดเกณฑ์ของระยะเวลาในการมอบชะกาต ดังนั้นมุสลิมสามารถรับชะกาตได้ตลอดหากไม่เปลี่ยนไปสู่อิสลามเดิม

ข้อเสนอแนะรูปแบบการช่วยเหลือมุสลิม ให้ทุกอำเภอมียุทธศาสตร์ช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมเฉพาะ โดยให้ชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ในจังหวัดนราธิวาส (สัมภาษณ์ วันที่ 29 มิถุนายน 2565 เวลา 10.00 น.)

4.3.4 ชมรมอิมามอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

จากการสัมภาษณ์ประธานและเลขานุการของชมรมฯ เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล ประจำอำเภอรือเสาะ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า จากนโยบายการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ได้ให้ชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล ประจำอำเภอเป็นผู้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือมุสลิมนั้น ทางชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล ประจำอำเภอรือเสาะ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ที่สำนักงานชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เป็นสถานที่แรกภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส โดยทางชมรมได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม ดังนี้

1. การจัดทำกรเรียนการสอนสำหรับมุสลิมทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 12.00 น. โดยวิทยากรการให้ความรู้จากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และอิมามในพื้นที่ สำหรับเนื้อหาในการให้ความรู้ก็จะครอบคลุมโครงสร้างของศาสนาอิสลาม คือ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน ในช่วงแรกของการดำเนินงานได้รับความสนใจจากมุสลิมเป็นอย่างดี เนื่องจากในวันที่มีการเรียนการสอนนั้น หลังจากการเรียนการสอนได้เสร็จสิ้นมีการมอบเงินชะกาตหรือเงินบริจาคแก่มุสลิม แต่ช่วงหลัง ๆ เงินบริจาคและเงินชะกาตมีไม่มากนัก จึงไม่ได้ให้แก่มุสลิม ส่งผลให้การเข้าร่วมการเรียนการสอนอิสลามของมุสลิมก็จะลดน้อยลง แต่ก็ยังมีมุสลิมมาเรียนไม่ขาดสายแต่อาจจะไม่มากนัก จากจำนวนมุสลิมทั้งหมด มีประมาณ 120 คน ในปัจจุบันการเรียนการสอนมีประมาณ 10-15 คนต่อสัปดาห์ถือว่าน้อยมาก แต่ทางชมรมก็ยินดีที่จะดำเนินการให้ความรู้และให้ความช่วยเหลือแก่มุสลิมต่อไปเท่าที่สามารถทำได้ ในการจัดการเรียนการสอนของชมรม ได้แก่ สอนฝึกอ่านอัลกุรอาน และเนื้อหาเกี่ยวกับอิสลามโดยเอกสารที่ใช้ประกอบในการเรียนการสอนของชมรมจะใช้คู่มืออิสลามเบื้องต้น สำหรับมุสลิมใหม่ ที่จัดทำโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และจะเพิ่มเติมเนื้อหาที่มุสลิมสนใจ

2.การมอบเงินชะกาต และเงินบริจาค การดำเนินงานของชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เกี่ยวกับชะกาตที่มอบให้แก่มุสลิม โดยกำหนดให้มุสลิมที่อยู่ภายในอำเภอรือเสาะ ให้ทุกมุสลิมในอำเภอรือเสาะเก็บชะกาต และส่วนของมุสลิมนั้น จะต้องมอบให้กับชมรมเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายให้แก่มุสลิมต่อไป (สัมภาษณ์ วันที่ 10 กรกฎาคม 2565 เวลา 10.00 น.)

4.3.5 มัสยิด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษามัสยิดที่มีบทบาทในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

4.1.3.5.1 มัสยิดกลางปัตตานี: ชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

โลโก้/เครื่องหมายชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

การจัดตั้งชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

ชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ก่อตั้งขึ้นมาเนื่องจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อิมาม คอเต็บ บิลาล รวมทั้งคณะกรรมการ ฯ และมุสลิมที่มาละหมาดมาอะฮ์เป็นประจำที่มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ได้พูดคุยกันว่า อยากจะจัดตั้งชมรมมุสลิมขึ้นกับมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ซึ่งมัสยิดก็มีผู้เข้ารับอิสลามกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีมีจำนวนเพิ่มขึ้น และยังไม่เคยมีการรวมตัวของมุสลิม ซึ่งอิมามมีความคุ้นเคยกับบรรดามุสลิมที่มาละหมาดที่นี่เป็นประจำ อิมามก็อยากจะจัดตั้งชมรมขึ้นมาเพื่อรวบรวมมุสลิม และช่วยเหลือกัน พบปะกัน อย่างน้อยจะได้มาพูดคุย เรียนรู้ สอนศาสนาบ้าง มีอะไรที่สามารถช่วยเหลือก็ช่วยเหลือกัน กิจกรรมคือ มีการรวมตัวกัน สอนบ้าง คุยกันบ้าง บริจาคและช่วยเหลือมุสลิมในชมรม

เมื่อได้มีการจัดตั้งชมรมมุสลิมแล้ว ทุกคนที่เข้ามาทำงานที่นี่มีสิ่งเหมือนกัน คือจิตอาสาที่จะเข้ามาช่วยเหลือมุสลิมด้วยกัน เพราะคณะกรรมการชมรมส่วนใหญ่จะเป็นมุสลิม พวกเขามีความรู้สึกว่าคนที่เข้ารับอิสลามก็มีความรู้สึกเหมือนกัน มีสิ่งใดที่พอช่วยเหลือได้ก็จะให้ช่วยเหลือไปตามความสามารถ ดังเช่นเหมือนกับเวลาที่พบเจอปัญหาเกี่ยวกับมุสลิม ทางชมรมก็จะมานั่งพูดคุยกัน และหาแนวทางในการให้ช่วยเหลือกันแบบไหนด้านใด ทางชมรมไม่ได้ช่วยเหลือเฉพาะมุสลิมอย่างเดียว ผู้ที่ลำบากหากมีงบประมาณทางชมรม ฯ ก็จะเข้าไปช่วยเหลือ มีการเปิดรับบริจาคบ้าง ส่วนหนึ่งจะเองจากคณะกรรมการชมรมเอง เพราะทางชมรม ฯ ยังไม่มีผู้สนับสนุนหลักที่ให้งบประมาณและทุนช่วยเหลือ

ชมรมมุอัลลัฟ มัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี ได้เปิดอย่างเป็นทางการ วันที่ 11 เมษายน 2564 ณ มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี โดยนายรอยะ หวังโซะ ประธานชมรมมุอัลลัฟมัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี สืบเนื่องจากปัจจุบัน ต่างศาสนิกเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก ทางชมรมได้ดำเนินการรวบรวมมุอัลลัฟในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1.เพื่อรวบรวมและช่วยเหลือมุอัลลัฟในพื้นที่จังหวัดปัตตานี 2.เพื่อเผยแพร่ให้ความรู้ เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และ 3.เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่มุอัลลัฟ

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการชมรมมุอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีได้ให้ข้อมูลไว้ว่า การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ เริ่มแรกได้มีข้อปฏิบัติการเข้ารับอิสลามของชมรมมุอัลลัฟมัสยิดกลางปัตตานี จะมีการเรียนการสอนอิสลามก่อนอย่างน้อยห้าวัน แล้วค่อยมารับอิสลาม จะให้ผู้สนใจอิสลามได้มาเรียนรู้วิถีชีวิตมุสลิม การเรียนรู้ ปฏิบัติการละหมาด เพราะที่ผ่านมาเมื่อมาเข้ารับอิสลามที่มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี จะมีการให้คำแนะนำอิสลามเบื้องต้นก่อนประมาณ 15 นาที และกล่าวปฏิญาณตน คือกล่าวชะฮาดะห์ หลังจากนั้นมุอัลลัฟก็จะหายไป ไม่สามารถติดต่อได้ แต่ก็มีบางคนที่เป็นเพื่อนก็สามารถติดตามได้แต่ก็ไม่มาก แต่ส่วนใหญ่แล้วจะหายไป และไม่สามารถติดตามได้ และการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ โดยผ่านกิจกรรมของชมรมมุอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนและเรียนรู้อิสลาม โดยปกติแล้วมุอัลลัฟจะเรียนกันที่อาคารตาดีกาของมัสยิดกลางปัตตานี คือ มีการเรียนการสอนบ้าง แต่ไม่ได้ต่อเนื่อง แค่อาทิตย์ละครั้ง และมีสถานที่เรียนอีกสถานที่หนึ่ง คือ บ้านของมุอัลลัฟกะฮูดา (ก็เป็นมุอัลลัฟเช่นเดียวกัน) ทำให้ที่มัสยิดจะมีคนมาเรียนก็ไม่มากนัก เนื่องจากแต่ละคนไม่ค่อยมีเวลา จำนวนผู้มาเรียนไม่ถึงสิบคน สลับกันไปใครว่างก็มา ใครไม่ว่างก็ไม่มา ก็เลยตอนนั้นมุอัลลัฟจะไปเรียนที่บ้านกะฮูดา จะเรียนทุกวันพุธ ซึ่งการเรียนการสอนและเรียนรู้อิสลามเป็นสิ่งที่สำคัญแต่น้อยคนที่จะหาเวลามาศึกษา สำหรับผู้สอนหรือวิทยากรที่ให้ความรู้ คือ อิมามประจำมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี และภรรยาของอิมาม ก็จะช่วยกันสอน ส่วนเนื้อหาที่จะเป็นเนื้อหาอิสลามเบื้องต้น แต่ส่วนใหญ่เนื้อหาที่สอนก็จะอยู่ที่ความถนัดของผู้สอน และมีการจัดกลุ่มฮาลาเกาะห์เพื่อศึกษาอัลกุรอาน สัปดาห์ละหนึ่งครั้งของทุก ๆ วันศุกร์ เวลา 13.30 – 16.00 น. ก่อนหน้านี้นี้มีสมาชิกในชมรมประมาณร้อยกว่าคน ทางชมรมพยายามสื่อสารและมีการประชาสัมพันธ์ทางเพจเฟซบุ๊คของชมรม และกลุ่มไลน์ของมุอัลลัฟเพื่อกระตุ้นให้มุอัลลัฟได้มาศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและการเรียนอัลกุรอาน แต่ผู้ที่มาเรียนก็ยังน้อยอยู่

- 2.การช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพอื่น ๆ หากทางชมรมได้ทราบว่ามีมุอัลลัฟมีลำบาก และต้องการความช่วยเหลือ ทางชมรมก็จะมาประชุมพูดคุยกันและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นโดยการนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้จากการรวบรวมเพื่อช่วยเหลือ หรือไม่ถ้าหากว่าสามีหรือภรรยาของมุอัลลัฟเสียชีวิต ทางชมรมก็จะไปเยี่ยมให้กำลังใจ และให้คำปรึกษา ส่วนใหญ่ทางชมรมจะช่วยในเรื่องของการประสานงานในการให้ความช่วยเหลือและปัจจัยยังชีพมากกว่า ส่วนเรื่องของศาสนาถือว่ายังน้อยมาก เช่น มุอัลลัฟมีปัญหาเกี่ยวกับทางครอบครัวบ้านที่หนึ่ง บ้านที่สอง ทางชมรมก็จะเข้าไปพูดคุย ให้ความ

ช่วยเหลือ และประสานงานให้ทางผู้นำศาสนาเข้าไปเจรจาเพื่อหาข้อตกลงกัน บางกรณีเมื่อพ่อเสียชีวิต และลูกก็จะกำพร้า ทางชมรมก็ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือลูกของมุอัลลัฟที่เป็นเด็กกำพร้าด้วย ชมรมมุอัลลัฟ จะรับมุอัลลัฟที่ประสบปัญหาจะคอยให้ความช่วยเหลือเหมือนกับพี่น้องกัน เช่น ให้ที่พัก เป็นต้น ในอนาคตทางมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีจะสร้างอาคารเรียนเฉพาะให้กับทางชมรมมุอัลลัฟ ซึ่งจะ เป็นอาคารเรียนสองชั้น ซึ่งอาคารจะเป็นที่พักสำหรับมุอัลลัฟที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัยก็จะมาพักที่นี่เป็นการชั่วคราว ก่อนที่จะหาที่อยู่ที่เป็นหลักแหล่งให้แก่เขา และจัดหางานให้แก่เขา ซึ่งตอนนี้อยู่ระหว่างการ พุดคุยกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

สำหรับการส่งเสริมอาชีพให้แก่มุอัลลัฟที่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพหรือยังไม่มีงาน ทาง ชมรมได้มีการพูดคุยแต่ยังไม่ได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

3.การแจกจ่ายชะกาตให้กับสมาชิกในชมรม โดยทางชมรมจะประชาสัมพันธ์ให้ สมาชิกมุอัลลัฟมารับชะกาตที่ชมรม ฯ หากมีผู้ให้ชะกาตและการบริจาค เช่น ในช่วงเดือนรอมฎอนจะ มีการบริจาคอินทผลัม น้ำตาล ให้แก่มุอัลลัฟที่ยากจน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของชมรม มุอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ยังมีไม่ได้ดำเนินการที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากมุอัลลัฟไม่ค่อยได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ชมรมมุอัลลัฟเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยที่มิคนเห็นด้วยและไม่เห็น ด้วย คนไม่เห็นด้วยก็จะเฉย ส่วนคนที่เห็นด้วยก็จะให้การสนับสนุนแต่ก็ไม่มากนัก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ ของมุอัลลัฟเองที่จะต้องให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟด้วยตนเอง ซึ่งปัญหาตอนนี้คือยังไม่มีผู้ที่สนับสนุน หลัก หากว่ามีผู้สนับสนุนชมรมมุอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีจะสามารถดำเนินการให้ความ ช่วยเหลือมุอัลลัฟได้มากกว่านี้

ข้อเสนอแนะรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ

- 1.ควรให้มุอัลลัฟได้เรียนรู้อิสลามให้มากที่สุด การทำความเข้าใจหลักการ การปฏิบัติ ตน ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 2.ต้องมีองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟที่ชัดเจนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับมุอัลลัฟ
- 3.ควรให้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งมีหน้าที่ส่วนนี้ได้เข้าไปเยี่ยมเยียน มุอัลลัฟในพื้นที่ของตน และให้ความสำคัญแก่มุอัลลัฟบ้าง โดยมีการรวมตัวกันของมุอัลลัฟในแต่ละ พื้นที่เพื่อความสะดวกในการเข้าไปเยี่ยมเยียน ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจ กัน (สัมภาษณ์ วันที่ 12 กรกฎาคม 2565 เวลา 14.00 น.)

4.3.6 มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมจังหวัดปัตตานี

มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี เรียกย่อว่า “ ม.ส.ป.” เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า The Welfare Foundation of Pattani” เรียกย่อว่า “W.F.P.” เรียกเป็นภาษาอาหรับว่า “ญุมฮียะห์ ฟาตอนี อัลคอรียะฮ์” (جمعية فطاني الخيرية) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ขอวมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรม ปัตตานี เลขที่ 8/5 หมู่ที่ 1 ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000 โทร. 073-323244 แฟกซ์ 073-310135

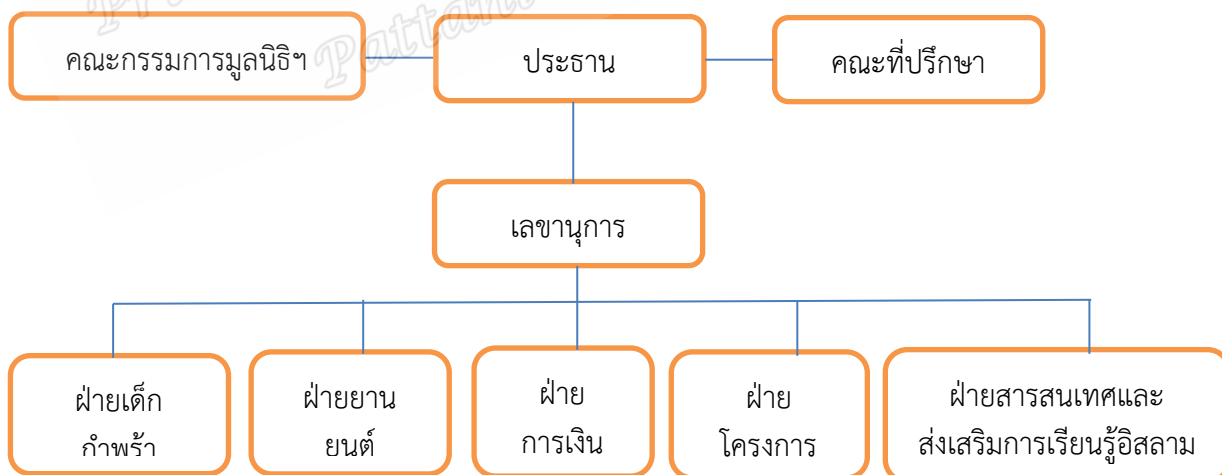
มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานีเป็นองค์กรเอกชนที่ได้รับอนุญาตจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เลขทะเบียน 4477เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2533 ด้วยความร่วมมือของบรรดานักวิชาการและข้าราชการในพื้นที่ซึ่งริเริ่มและคณะกรรมการก่อตั้งมูลนิธิประกอบด้วย

1.นายเจสสะปิอิง บารู	ประธานกรรมการ
2.นายอาหมัดอุมาร์ จะปะเกีย	รองประธานกรรมการ
3.นายอับลูเราะหมัน เจอารง	กรรมการ
4.นายวรวิทย์ บารู	กรรมการ
5.นายจิรพันธ์ เดมะ	กรรมการ
6.นายเจอุเซ็ง มะลีเลาะ	กรรมการและற்றுญิก
7.นายไฟศอล สาแม	กรรมการและเลขานุการ

ด้วยความมุ่งหวังที่จะสร้างองค์การการกุศลเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือพัฒนาเกื้อหนุนในสังคมบนพื้นฐานของหลักจริยธรรมอันดีงามของอิสลาม

มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี มีภารกิจหลักในการก่อสร้างศาสนกุศล เช่น มัสยิด ห้องเรียนอัลกุรอาน บ่อน้ำ แก่ชุมชนมุสลิมที่ยังขาดแคลนในด้านทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง โดยได้รับงบประมาณจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา โดยมีเงื่อนไขและระเบียบการกำหนดแก่ชุมชนที่จะขอรับโครงการ

โครงสร้างการบริหารงานของมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี

โลโก้/เครื่องหมายมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี

จากการให้ข้อมูลของผู้ที่รับผิดชอบมุอัลลัฟของมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ตามโครงสร้างของมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ฝ่ายที่รับผิดชอบให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ จะอยู่ภายใต้ฝ่ายสารสนเทศและส่งเสริมการเรียนรู้อิสลาม โดยฝ่ายสารสนเทศและส่งเสริมการเรียนรู้อิสลาม มีบทบาทหน้าที่หลัก คือ การเผยแพร่อิสลาม (การตะวะฮฺ) สถานีวิทย์ ศูนย์การเรียนรู้อิสลามสำหรับมุอัลลัฟ ผู้ที่เข้ารับอิสลามที่มูลนิธิ ฯ ส่วนใหญ่จะรับรู้ผ่านสถานีวิทย์อรรีสาละห์ ปัจจุบันมีมุอัลลัฟที่อยู่ภายใต้การให้ความช่วยเหลือของมูลนิธิ ฯ จำนวน 50 คน โดยมีกิจกรรมที่ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้

1.มีการเรียนรู้อิสลามให้แก่มุอัลลัฟประจำสัปดาห์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00-11.00 น. โดยได้รับการส่งเสริมงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี (อบจ.ปัตตานี) ในโครงการส่งเสริมทักษะชีวิตครอบครัวมุสลิมใหม่ ทางมูลนิธิได้จัดทำโครงการเสนอไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี (อบจ.ปัตตานี) โดยให้การสนับสนุนตั้งแต่ปี 2551 และจัดอยู่ในแผนการดำเนินงานของ อบจ.ปัตตานีจนถึงปัจจุบัน ส่วนการจัดการเรียนการสอนของมูลนิธิ ฯ เนื้อหาจะสอนตามความถนัดของวิทยากรเน้นเนื้อหาอิสลามเบื้องต้น และสอนโดยใช้ภาษาไทย เช่น วิทยากรที่ถนัดเกี่ยวกับหลักการศรัทธาก็จะสอนวิชาหลักการศรัทธา วิทยากรที่ถนัดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ก็สอนเรื่องประวัติศาสตร์ วิทยากรที่ถนัดเกี่ยวกับหลักศาสนบัญญัติ (ฟิกฮฺ) ก็สอนเรื่องหลักศาสนบัญญัติ (ฟิกฮฺ) และได้เชิญวิทยากรสอนประเด็นร่วมสมัยในสถานการณ์ต่าง ๆ สำหรับผู้เข้ารับอิสลามที่มูลนิธิฯ ทางมูลนิธิ ฯ จะมีการปฐมนิเทศ และปรับพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาอิสลามประมาณสองเดือน เนื้อหาจะเน้นเกี่ยวกับโครงสร้างของศาสนาอิสลามประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอิห์ซาน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมุอัลลัฟและสังคมมุสลิม หลังจากนั้นก็สามารถเข้าเรียนรู้อิสลามร่วมกับมุอัลลัฟกลุ่มใหญ่ประจำสัปดาห์

2.การฝึกอ่านอัลกุรอาน ทางมูลนิธิได้ให้แบบเรียนหนังสือฝึกอ่านอัลกุรอานระบบกีรออาตี๋ย ทุกวันอาทิตย์ เวลา 11.00-12.00 น. มุอัลลัฟที่มาเรียนที่นี้มีทั้งผู้ที่เข้ารับอิสลามที่มูลนิธิ ฯ และจากการเชิญชวนของมุอัลลัฟด้วยกัน สำหรับมุอัลลัฟที่ฝึกอ่านอัลกุรอานที่มูลนิธิ ฯ ส่วนใหญ่สามารถอ่านอัลกุรอานได้ และสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

3.การมอบชะกาตในแต่ละปี จากผู้ให้ชะกาตและองค์กรภายนอก เช่น สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับเกณฑ์การกำหนดระยะเวลาการมอบชะกาตให้แก่มุอัลลัฟจะอยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการมุลนินิ ๖ บางรายให้ชะกาตเพียง 2-3 ปี บางรายก็ให้ชะกาตโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับฐานะของมุอัลลัฟและความมั่นคงและความศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม และมอบสิ่งของบริจาคที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น ถู่งปิ่นสุขรอมฏอนเพื่อครอบครัวมุอัลลัฟ และแจกเนื้อกูรบาน เป็นต้น

4.การจัดตั้งกองทุนสำหรับมุอัลลัฟ โดยกำหนดให้มุอัลลัฟที่มาเรียนรู้อิสลามประจำสัปดาห์ร่วมบริจาคสบทบทุนเข้ากองทุนทุกสัปดาห์ตามความสามารถของมุอัลลัฟ เพื่อใช้ในการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับมุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตามโครงสร้างของสังคมมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์กรที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ มัสยิดที่จดทะเบียน และสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ โดยทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสามารถที่จะกำหนดนโยบายกฎระเบียบหรือข้อบังคับของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ เพื่อบังคับใช้และกำหนดให้มัสยิดที่จดทะเบียนได้ถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ และแต่งตั้งบุคลากร ทีมงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟทั้งระบบเป็นการเฉพาะ

4.3.7 มุลนินิเพื่อการพัฒนาสังคม

มุลนินิเพื่อการพัฒนาสังคม เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Social Development Foundation เรียกเป็นภาษาอาหรับว่า **مؤسسة التنمية الاجتماعية** ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 15/6 หมู่ที่ 6 ตำบลควน อำเภอบะนาระ จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์ของมุลนินิเพื่อการพัฒนาสังคม คือ

- 1.เพื่อทำนุบำรุงและเผยแผ่ศาสนาอิสลาม
- 2.เพื่อให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน สงเคราะห์ผู้ยากไร้และเด็กกำพร้า
- 3.เพื่อส่งเสริมการศึกษาศาสนาอิสลาม สามัญและอาชีพ
- 4.เพื่อร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ หรือดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์
- 5.ไม่ดำเนินการเกี่ยวกับการเมืองแต่ประการใด

มุลนินิเพื่อการพัฒนาสังคมเป็นองค์กรเอกชนที่ได้รับอนุญาตจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เลขทะเบียน ปน 104/2561 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ด้วยความร่วมมือของบรรดานักวิชาการและข้าราชการในพื้นที่ซึ่งริเริ่มและคณะกรรมการก่อตั้งมุลนินิประกอบด้วย

1.นายมุสตอฟา หะยีหะมะ	ประธานกรรมการ
2.นายมุฮัมมัด สะมาโระ	รองประธานกรรมการ
3.นายวันนิวัต ชูสารอ	รองประธานกรรมการ
4.นายสาตา เจะโด	กรรมการ
5.นายยา สารี	กรรมการ

6.นายสมมะแอ มะดอนะ	กรรมการ
7.นายสะบรี วาโซะ	กรรมการ
8.นายสะอารี สะอุ	กรรมการ
9.นายแวนาแซ วาเต็ง	กรรมการ
10.นายคามารุดิง แหละ	กรรมการ
11.นายอับดุลฮาเลง ยูโซะ	กรรมการ
12.นายนุรดินอับดุลเลาะห์ ดากอฮา	กรรมการ
13.นายอับดุลรอฮมาน บินแวยูโซะ	กรรมการ
14.นายพิเชฐ เบญจเมธา	เหรียญก
15.นายสอลาฮุดิง มะอิ	เลขานุการ

ประวัติมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม

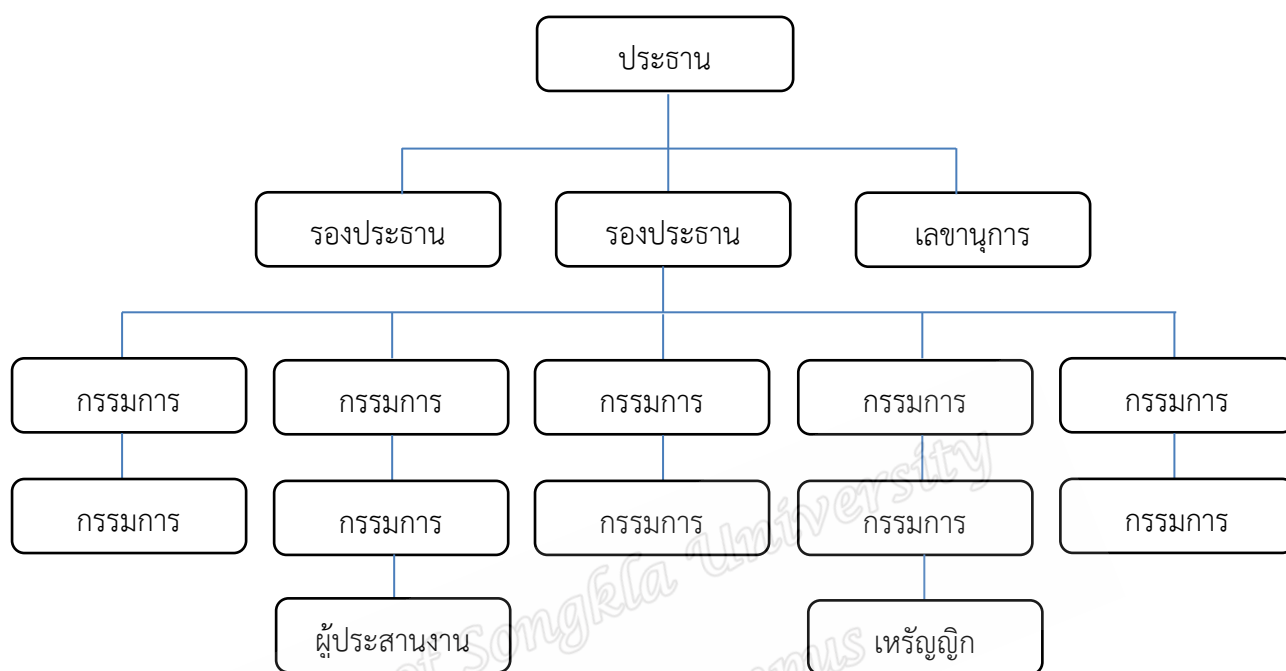
การเริ่มของการจัดตั้งมัสยิดมุสลิม เริ่มแรกจากนางอัสหมะ บินตี ฮุสเซน ได้วาภาพที่ดิน 1 แปลง ขนาด 20x30 เมตร (600 ตารางเมตร) เพื่อสร้างมัสยิดดังกล่าว หลังจากนั้นและประจวบเหมาะกับการขยายกลุ่มศึกษาฮาลาเกาะฮัลกรอาน พี่น้องจากกลุ่มศึกษาและชาวปาลัสได้รวมตัวประชุมเพื่อขยายพื้นที่ให้กว้างขึ้น มติที่ประชุมได้มีมติให้ซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก 2 แปลงเป็นจำนวนเงิน 720,000 บาท และมีการถมดินและเตรียมที่ดินให้ราบขึ้นรองรับการก่อสร้างด้วยจำนวนเงิน 450,000 บาท โดยได้รับการสนับสนุนด้านรถยนต์ดินถมที่ดังกล่าวจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี (อบจ.ปน.) และได้จัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก 2 แปลงในราคา 300,000 บาททั้งนี้เพื่อสร้างอาคารมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม ซึ่งรวมเนื้อที่ทั้งหมดโดยประมาณ 2,110 ตารางเมตร (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม, 2563: 1)

การสร้างอาคารมัสยิดได้รับบริจาคจากท่านเชคอัดนัน อัลซัมรี ผู้อำนวยการใหญ่องค์กรอัลตอยยิบะฮ์เพื่อการกุศล โดยใช้งบประมาณในการก่อสร้าง 1,268,000 บาท โดยผ่านการประสานงานจากดร.มุหัมหมัดอาหมิน เจะหนู และทำการเปิดมัสยิด เมื่อ 20 พฤษภาคม 2560

การสร้างอาคารมูลนิธิ ฯ ได้เริ่มสำรวจพื้นที่ ในวันที่ 16 มิถุนายน 2561 ได้มีท่านเชคอับดุลลอฮ์ เบ็น คอลีฟะฮ์ อาลีขานี ร่วมรับเกียรติกิจกรรมสำรวจพื้นที่เพื่อก่อสร้าง ต่อมาได้เริ่มพิธีวางรากฐานในวันที่ 06 กุมภาพันธ์ 2562 โดยได้รับเกียรติจาก รศ.ดร.อิสมาอีล ลุตฟี จะปะกียา อธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ต่อมาเริ่มกิจกรรมวันที่ 14 กรกฎาคม ปี พศ.2561 มีการจัดประชุมคณะกรรมการร่วมพิจารณาร่างข้อบังคับมูลนิธิ ฯ เพื่อเป็นทางการและมีอนุญาติตามข้อบังคับทางราชการ หลังจากนั้นได้รับใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิ ในวันที่ 13 ธันวาคม 2561 (ทะเบียนเลขที่ ปน 104/2561)

โครงสร้างการบริหารงานของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม

โลโก้/เครื่องหมายมูลนิธิมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม

ทรัพยากรของมูลนิธิฯ ได้แก่ 1.อาคารอเนกประสงค์ 2.ห้องประชุมใหญ่ 3.ห้องประชุมขนาดเล็ก 4.ห้องนอน 4 ห้องเพื่อรับรองแขก 5.ห้องสำนักงาน ทั้งหมดนี้เพื่อบริการผู้ที่ประสงค์จะมาใช้อาคารโดยทุกห้องมีห้องแอร์ ที่จอดรถสะดวก การใช้บริการในแต่ละครั้งก็จ่ายเพียงค่าน้ำ ค่าไฟ ตามสมควรเท่านั้น โดยในส่วนของการดูแลทำความสะอาดอาคารนั้นมีผู้ดูแลทำความสะอาดห้องน้ำและสถานที่ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ผู้ที่มาทำความสะอาดจะได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 200 บาท

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีโรงครัว (ตอ आम) โดยเป็นอาคารรูปทรงสไตล์วินเทจ จุดนี้ก็เป็นจุดที่ได้รับความสนใจจากผู้คนพอสมควร

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

1. มอบถุงยังชีพประจำเดือนเพื่อผู้ยากไร้และมุอัลลัฟ ภายใต้กิจกรรมตอ आम มีสกิน เป็นโครงการที่เริ่มต้นเมื่อปี 2560 จากกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน (ฮาลาเกาะฮอัลกุรอาน) ได้แรงบันดาลใจ จากการศึกษาสุเราะฮอัลมาอูน โองการที่ 107: 3 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

(وَلَا يَخْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ) (3 : 107)

ความว่า “และ (บรรดาผู้ที่ไม่ศรัทธาต่อวันปรโลก) ไม่สนับสนุนในการให้อาหารแก่ผู้ขัดสน” (สุเราะฮอัลมาอูน, 107:3)

จากโองการดังกล่าวข้างต้น สมาชิกกลุ่มศึกษาอัลกุรอานได้ไตร่ตรอง ใคร่ครวญจากโองการอัลกุรอานดังกล่าวอย่างจริงจัง จึงได้เกิดกิจกรรมนี้ขึ้นมา โดยเริ่มจากครอบครัวผู้ยากไร้จำนวน 5 ครอบครัว ปัจจุบันมีครอบครัว 17 ครอบครัว จำแนกเป็นครอบครัวมุสลิม 14 ครอบครัวและครอบครัวไทยพุทธ 3 ครอบครัว จากบทบาทของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การช่วยเหลือต่างศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมโดยไม่ได้แยกศาสนา นับว่าเป็นแรงบันดาลใจและอามานะฮ์ต่อผู้ยากไร้ สร้างคนให้เป็นผู้ให้ สร้างความเข้าใจและเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการให้ความช่วยเหลือและบริจาคทรัพย์สินให้แก่ผู้ยากไร้ภายใต้ความรับผิดชอบของมูลนิธิฯ โดยการนำหลักคำสอนจากอัลกุรอานมาปฏิบัติ และปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การดำเนินงานกิจกรรมตอ आम มีสกิน ทางคณะกรรมการมูลนิธิ ฯ ทุกคนต้องเป็นผู้นำถุงข้าวสาร อาหารแห้งไปมอบให้แก่ผู้ยากไร้โดยจะไม่รอให้ผู้ยากไร้เดินทางมาหา แต่จะเป็นการเดินเข้าไปหา ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เห็นสภาพจริงของแต่ละครอบครัวที่ได้ช่วยเหลือและเก็บเป็นข้อมูล และต้องเดินสายเข้าไปหากลุ่มเป้าหมายประจำทุกเดือน โครงการได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณทั้งหมดจากภาคเอกชน ซึ่งจะมาน้อยแล้วแต่กำลังและสถานภาพเศรษฐกิจในขณะนั้น หลายคนให้ความช่วยเหลือ 100 บาท อย่างต่อเนื่องในทุกๆ เดือน เงินที่สนับสนุนการทำงานทั้งหมดล้วนได้มาจากการบริจาคของคนในชุมชนทั้งที่เป็นมุสลิมและไทยพุทธ ไม่ได้มาจากหน่วยงานรัฐแต่อย่างใด กิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดความเข้าใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดความระแวงระหวางกัน และสามารถอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนมุสลิมและชุมชนไทยพุทธได้อย่างสันติ

2. ง่ายสะดวก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม เป็นศูนย์จัดเก็บชะกาต เพื่อบุคคลแปดจำพวกรวมทั้งมุอัลลัฟ รับบริจาคชะกาตทุกประเภทจากบุคคลในพื้นที่และนอกพื้นที่ โดยแจกจ่ายให้แก่มุอัลลัฟที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิ ฯ และเด็กนักเรียนมุอัลลัฟของมูลนิธิรักมนุษยชาติที่มาศึกษาต่อในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. จัดหาทุนเพื่อการศึกษาสำหรับมุอัลลัฟ และประสานงานกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศในการให้การสนับสนุนการศึกษาสำหรับมุอัลลัฟ โดยมีเด็กมุอัลลัฟที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงที่มาจากเครือข่ายมูลนิธิรักมนุษยชาติทางภาคเหนือ ได้แก่ การศึกษาในประเทศระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอุดมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และต่างประเทศได้ทำข้อตกลงกับสถาบัน Institut Dakwah Islamiah Perkim (IDIP) ประเทศมาเลเซีย ให้โควตาสำหรับมุอัลลัฟ 10 คน เป็นต้น (สัมภาษณ์ วันที่ 13 กรกฎาคม 2565 เวลา 09.00 น.)

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	องค์กรมุสลิม	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ปัตตานี	1.สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้ 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม (มุอัลลัฟ) เพื่อใช้ประกอบในการทำบัตรประชาชนและระบุศาสนา จึงจะปรากฏในบัตรประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม 2.ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต ทางครอบครัวของมุอัลลัฟจะทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอื่น เมื่อมีหนังสือฉบับนี้มาแสดงก็สามารถนำศพทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอิสลาม 3.ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจัดให้มีการจัดบรรยายเกี่ยวกับโครงสร้างของศาสนาอิสลามให้แก่มุอัลลัฟปีละครั้ง พร้อมกับการมอบชะกาตประมาณคนละ 1,000-2,000 บาทต่อคน ตามความสามารถที่มี โดยไม่ได้กำหนดวันเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการ 4.ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีได้ส่งต่อมุอัลลัฟให้กับอิมามประจำมัสยิดที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ และทางมัสยิดก็จะได้ให้ความช่วยเหลือต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ชะกาตและการช่วยเหลือในส่วนอื่น ๆ ต่อไป

5.ให้ทุนในการประกอบอาชีพแก่
มุอัลลัฟแต่ก็มีไม่มากเป็นกรณี ๆ ไปหากมุอัลลัฟ
มีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวมุสลิมเดิม และต้องการ
กลับสู่ศาสนาเดิม ทางคณะกรรมการอิสลามฯ
จะพยายามหาทุนในการประกอบอาชีพให้แก่
มุอัลลัฟ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในศาสนา
อิสลามต่อไป แต่ก็ยังขาดในส่วนงบประมาณ
สำหรับในอนาคตก็มีการกำหนดในแผนการ
ดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดต่อไป

2.มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรม ปัตตานี

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่
มุอัลลัฟ ดังนี้

1.มีการจัดการเรียนรู้อิสลามให้แก่
มุอัลลัฟประจำสัปดาห์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา
10.00-11.00 น. โดยได้รับการส่งเสริม
งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วน
จังหวัดปัตตานี (อบจ.ปัตตานี) ในโครงการ
ส่งเสริมทักษะชีวิตครอบครัวมุสลิมใหม่ เน้น
เนื้อหาตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม
โครงสร้างของศาสนาอิสลามประกอบด้วย
หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอิห์ซาน
รวมทั้งประเด็นร่วมสมัย

2.การฝึกอ่านอัลกุรอาน โดยใช้แบบฝึก
อ่านอัลกุรอานระบบกีรออาตี๋ย สอนทุกวัน
อาทิตย์ เวลา 11.00-12.00 น.

3.การมอบชะกาตในแต่ละปี จากผู้ให้
ชะกาตและองค์กรภายนอก และมอบสิ่งของ
บริจาคที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก
เช่น ถุงปันสุขรอมฎอนเพื่อครอบครัวมุอัลลัฟ
และแจกเนื้อกุรบาน เป็นต้น

4.การจัดตั้งกองทุนสำหรับมุอัลลัฟ เพื่อ
ใช้ในการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับ
มุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต
 เป็นต้น

3.ชมรมมุอัลลัฟมัศยิดกลาง จังหวัดปัตตานี	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้ 1. การจัดการเรียนการสอนและเรียนรู้อิสลาม มีการเรียนการสอนบ้าง แต่ไม่ได้ต่อเนื่องแค่อาทิตย์ละครั้ง สำหรับผู้สอนหรือวิทยากรที่ให้ความรู้ คือ อิมามประจำมัศยิดกลางจังหวัดปัตตานี และภรรยาของอิมาม ก็จะช่วยกันสอนส่วนเนื้อหา ก็จะเป็นเนื้อหาอิสลามเบื้องต้น แต่ส่วนใหญ่เนื้อหาที่สอนก็จะอยู่ที่ความถนัดของผู้สอน ทางชมรมพยายามสื่อสารและมีการประชาสัมพันธ์ทางเพจเฟซบุ๊กของชมรม และกลุ่มไลน์ของมุอัลลัฟเพื่อกระตุ้นให้มุอัลลัฟได้มาศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและการเรียนอัลกุรอาน 2.การช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพอื่น ๆ ทางชมรมก็จะมาประชุมพูดคุยกันและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นโดยการนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้จากการรวบรวมเพื่อช่วยเหลือ หรือไม่ถ้าหากว่าสามีหรือภรรยาของมุอัลลัฟเสียชีวิต ทางชมรมก็จะไปเยี่ยมให้กำลังใจ และให้คำปรึกษา ส่วนใหญ่ทางชมรมจะช่วยในเรื่องของการประสานงานในการให้ความช่วยเหลือและปัจจัยยังชีพมากกว่า ส่วนเรื่องของศาสนาถือว่ายังน้อยมาก 3.การแจกจ่ายชะกาตให้กับสมาชิกในชมรม โดยทางชมรมจะประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกมุอัลลัฟมารับชะกาตที่ชมรม ๆ หากมีผู้ให้ชะกาตและการบริจาค เช่น ในช่วงเดือนรอมฎอนจะมีการบริจาคอินตพาลัม น้ำตาลให้แก่มุอัลลัฟที่ยากจน เป็นต้น
4.มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้ 1. มอบถุงยังชีพประจำเดือนให้ผู้ยากไร้และมุอัลลัฟ ภายใต้กิจกรรมตออามิลมีสกิน โดยเริ่มจากครอบครัวผู้ยากไร้จำนวน 5

ครอบครัว ปัจจุบันมีครอบครัว 17 ครอบครัว
จำแนกเป็นครอบครัวมุสลิม 14 ครอบครัวและ
ครอบครัวไทยพุทธ 3 ครอบครัว จากบทบาท
ของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคมในการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การ
ช่วยเหลือต่างศาสนิกในสังคมพหุวัฒนธรรมโดย
ไม่ได้แยกศาสนา ทำให้เกิดความเข้าใจ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดความระแวงระหวัง
กัน และสามารถอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนมุสลิม
และชุมชนไทยพุทธได้อย่างสันติ

2.จ่ายชะกาต มูลนิธิเพื่อการพัฒนา
สังคม เป็นศูนย์จัดเก็บชะกาต เพื่อบุคคลแปด
จำพวกรวมทั้งมูอัลลัฟ รับบริจาคชะกาตทุก
ประเภทจากบุคคลในพื้นที่และนอกพื้นที่ โดย
แจกจ่ายให้แก่มูอัลลัฟที่อยู่ภายใต้การดูแลของ
มูลนิธิ ฯ และเด็กนักเรียนมูอัลลัฟของมูลนิธิรัก
มนุษยชาติที่มาศึกษาต่อในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้

3.จัดหาทุนเพื่อการศึกษาสำหรับ
มูอัลลัฟ และประสานงานกับสถาบันการศึกษา
ทั้งในและต่างประเทศในการให้การสนับสนุน
การศึกษาสำหรับมูอัลลัฟ โดยมีเด็กมูอัลลัฟที่
ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงที่มาจากเครือข่าย
มูลนิธิรักมนุษยชาติทางภาคเหนือ ได้แก่
การศึกษาในประเทศระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลาย ระดับอุดมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ
ต่างประเทศได้ทำข้อตกลงกับสถาบัน Institut
Dakwah Islamiah Perkim (IDIP) ประเทศ
มาเลเซีย ให้โควตาสำหรับมูอัลลัฟ 10 ทุน เป็น
ต้น

ยะลา 5.สำนักงานคณะกรรมการ
อิสลามประจำจังหวัดยะลา

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่
มูอัลลัฟ ดังนี้

1.การจัดการเรียนการสอนสำหรับ
มูอัลลัฟทุกๆ วันอาทิตย์ เวลา 9.30 น.-12.00น.

ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำ
จังหวัดยะลา ชั้น 3 โดยแบ่งคาบสอบออกเป็น
สองช่วง คือ ช่วงแรก เวลา 9.30 น. -11.00 น.
เป็นการฝึกอ่านอัลกุรอาน โดยใช้หนังสือ
แบบเรียนหัดอ่านอัลกุรอาน ระบบอิกเราะฮ์
(IQRO') และช่วงที่สอง เวลา 11.00 น.-12.00
น. เป็นการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับศาสนา
อิสลาม ได้แก่ การอาบน้ำละหมาด การละหมาด
 เป็นต้น

2. มอบทุนชะกาตและบริจาค ทาง
ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาอัลลัฟ ได้
ดำเนินการขอความร่วมมือกับอิมามและ
คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่อยู่ภายใต้
สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
ยะลา

3.การส่งเสริมอาชีพตามความถนัดของ
มุอัลลัฟ เช่น รถเข็นขายของเพื่อใช้ในการค้าขาย
ยาแช่บ อุปกรณ์และเครื่องมือทำขนมเค้กและ
อุปกรณ์ทำเบเกอรี่ โดยที่ศูนย์จะพิจารณา
คัดเลือกตามเกณฑ์ที่ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและ
พัฒนาอัลลัฟได้กำหนดไว้

นราธิวาส 6.สำนักงานคณะกรรมการ
อิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่
มุอัลลัฟ ดังนี้

1.การจัดการเรียนการสอนให้แก่
มุอัลลัฟที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำ
จังหวัด แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และได้
ยกเลิกการจัดการเรียนการสอนให้แก่มุอัลลัฟ
แต่เปลี่ยนรูปแบบในการให้ความรู้อิสลามแก่
มุอัลลัฟ โดยการกระจายการบริหารและได้การ
ส่งเสริมให้ชมรมอิมาน คอเต็บ บิลาล ประจำ
อำเภอให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน
มุอัลลัฟในแต่ละอำเภอ

2.มอบทุนชะกาตและบริจาคให้ความ
ช่วยเหลือแก่มุอัลลัฟในกรณีที่มีผู้บริจาค แต่ก็
ไม่มากและเป็นบางช่วงบางคราวเท่านั้น

7.ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้ 1.การจัดการเรียนการสอนสำหรับมุอัลลัฟทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 12.00 น. โดยวิทยากรการให้ความรู้จากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และอิมามในพื้นที่ สำหรับเนื้อหาในการให้ความรู้ก็จะครอบคลุมโครงสร้างของศาสนาอิสลาม คือ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน 2.การมอบเงินชะกาต และเงินบริจาค การดำเนินงานของชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เกี่ยวกับชะกาตที่มอบให้แก่มุอัลลัฟ โดยกำหนดให้มีสยิดที่อยู่ภายในอำเภอรือเสาะ ให้ทุกมัสยิดในอำเภอรือเสาะเก็บชะกาต และส่วนของมุอัลลัฟนั้น จะต้องมอบให้กับชมรมเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายให้แก่มุอัลลัฟต่อไป
---	---

ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย คือ 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 4.การจัดการมอบชะกาตและเงินบริจาค 5.การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ และ 6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการร่างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ระยะที่ 2 การร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบของ Keeves (1997) มาประกอบการสร้างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผ่านข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาสรุปเป็นรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของ

องค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย 6 องค์กรประกอบ ได้แก่ 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค 5.การจัดตั้งกองทุนมุลลัฟ และ 6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงองค์ประกอบในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบ	แนวทาง	วิธีการ
1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม	1.1 ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด	1.1.1 คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ระบุศาสนาใน การทำบัตรประชาชน 1.1.2 คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต และทางครอบครัวของมุอัลลัฟจะทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอื่น
2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม	2.1 การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหซาน	2.1.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหซาน โดยการใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิสัมพันธ์ที่ดี 2.1.2 ส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) การมีจรรยาบรรณ เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสถานที่ที่เหมาะสมในเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ
	2.2 การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องกับความต้องการของ	2.2.1 การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในความหลากหลายทาง

มุลัลฟ์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม		วัฒนธรรม เน้นการปลูกฝังจิตอาสา สร้างวินัยต่อตนเอง ครอบครั้ว และสังคม และการเรียนรู้สันติศึกษา 2.2.2 ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่เน้นที่การส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต และทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับคน
3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน	3.1 การฝึกอ่านอัลกุรอานโดยใช้แบบฝึกหัดอ่าน อัลกุรอานระบบกีรออาติยฺ หรือระบบอิกเราะฮฺ หรือระบบกุรอานียฺ	3.1.1 มีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาในการฝึกอ่านอัลกุรอานอย่างมุ่งมั่น 3.1.2 เรียนรู้ความประเสริฐและความสำคัญของอัลกุรอาน 3.1.3 เรียนอัลกุรอานกับผู้รู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการออกเสียงที่ถูกต้อง 3.1.4 จัดเนื้อหาแบบฝึกอ่านเรียบเรียงจากง่ายไปหายากและประเมินความสามารถในการอ่านเป็นประจำสม่ำเสมอ
4.การจัดมอบชะกาทและเงินบริจาค	4.1 การจัดการมอบชะกาทและเงินบริจาคแก่มุอัลลัฟ เพื่อการยึดเหนี่ยวให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง	4.1.1 กำหนดให้มีสัยิดที่จดทะเบียนเก็บชะกาท และในส่วนของมุอัลลัฟ จะต้องมอบให้กับชมรมอิมามเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายให้แก่มุอัลลัฟ
5.การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ	5.1 กองทุนมุอัลลัฟ เพื่อการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับมุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น	5.1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดเกณฑ์พิจารณาและคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

		5.1.2 ช่วยเหลือมุสลิมบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
		5.1.3 สร้างการมีส่วนร่วมของสังคมในการช่วยเหลือมุสลิม
6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน	6.1 การส่งเสริมทักษะอาชีพตามความถนัดและความต้องการของมุสลิม และปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน	6.1.1 เพิ่มทักษะทางวิชาชีพและเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานตามความถนัดและความต้องการของมุสลิม 6.1.2 ช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ

จากตารางที่ 10 แสดงองค์ประกอบในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นำสู่การร่างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยและนำเสนอร่างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสร้างรูปแบบจากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมและผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และมาสร้างเป็นองค์ประกอบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นำมายกร่างเป็นรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค 5.การจัดตั้งกองทุนมุสลิม และ 6. การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบนั้น สามารถมายกร่างเป็นรูปแบบมานำเสนอในรูปแบบแผนภูมิ ดังนี้

รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพประกอบ 11 ร่างรูปแบบช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่จะนำไปใช้ในองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการประชุมอิงกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) โดยจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันพุธ ที่ 2 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 3 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ดำเนินการประชุมโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมสนทนาให้ข้อเสนอแนะวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ ผลจากการสนทนากลุ่มการประเมินร่างรูปแบบในภาพรวม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เห็นว่า ร่างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ดังตารางที่ 11

ตาราง 11 แสดงสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและตรวจสอบรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ประเด็นการสนทนา ร่างรูปแบบ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติ		ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1.ความเหมาะสมของร่างรูปแบบในภาพรวม	10	100	-	-		
2.ความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบในภาพรวม	-	-	10	100		
ประเด็นการสนทนาองค์ประกอบ ของรูปแบบ	สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง		ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง		สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม	10	100	-	-	-	-
2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม	10	100	-	-	-	-
3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน	10	100	-	-	-	-
4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค	10	100	-	-	-	-
5.การจัดตั้งกองทุนมุสลิม	10	100	-	-	-	-
6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพ	10	100	-	-	-	-

จากตารางที่ 11 ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 10 ท่าน เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 100 จึงสามารถสรุปได้ว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเหมาะสมที่จะเป็นองค์ประกอบของรูปแบบต่อไป

หลังจากการพิจารณาความเหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนพิจารณาว่าทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1.ในองค์ประกอบของการเรียนรู้อิสลาม ควรจัดทำคู่มือสำหรับมุสลิมในรูปแบบออนไลน์ และออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้อิสลามขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานเดียวกันและกำหนดเนื้อหาลำดับความสำคัญและระยะเวลาในการเรียนรู้จนจบหลักสูตรที่เหมาะสม

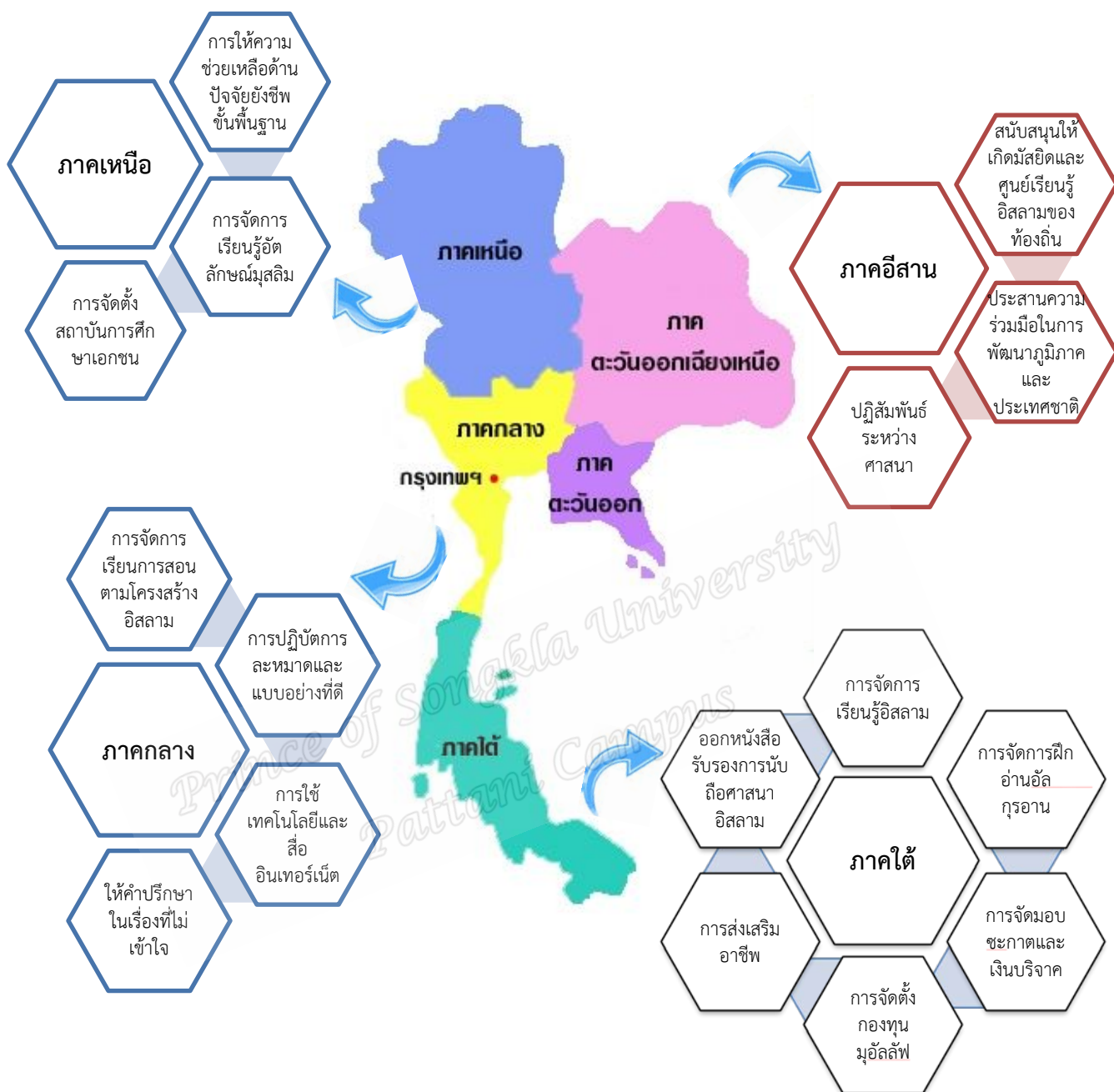
2.ในองค์ประกอบการจัดตั้งกองทุนมุสลิม ทุกมัสยิดควรมีการจัดตั้งกองทุนมุสลิมเพื่อช่วยเหลือสำหรับมุสลิมที่ยากจนและมุสลิมที่เดือนร้อน และเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ โดยสามารถยับยั้งและส่งคืนกองทุนต่อไป

3.ในองค์ประกอบการจ่ายชะกาดและกาบริจาค ควรพัฒนารูปแบบและเป้าหมายที่ได้ประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

4.ในองค์ประกอบการส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพ ควรกำหนดแนวทาง การกำกับติดตามการปฏิบัติงานส่งเสริมอาชีพอย่างต่อเนื่อง

หลังจากการจัดประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นอิงกลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแล้วผู้วิจัยได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมทั้งในส่วนที่เป็นประเด็นหลัก ประเด็นรองและประเด็นย่อยของร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจากการศึกษารูปแบบการความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย สามารถสรุปได้ว่าองค์กรมุสลิมในแต่ละภูมิภาคได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟมีความแตกต่างกันตามความเหมาะสมของภูมิภาคต่าง ๆ ในบริบทประเทศไทย ซึ่งสามารถสรุปดังรูปภาพดังนี้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพประกอบ 12 รูปแบบการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟ
ของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

ภูมิภาค	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ภาคกลาง	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มุอัลลัฟในภาคกลาง มีดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างอิสลาม ได้แก่ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักคุณธรรมจริยธรรม 2) การปฏิบัติหรือการกระทำ ได้แก่ การสอนในภาคปฏิบัติการ ละครให้แก่มุอัลลัฟที่เข้าร่วมโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามนั้น มีการทดสอบจากผู้สอนว่ามุอัลลัฟมีความเข้าใจในการปฏิบัติศาสนกิจได้ การมีจริยธรรมมารยาทและเป็นแบบอย่างที่ดี 3) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการเรียนการสอน การให้กำลังใจและให้คำปรึกษาในขณะที่มุอัลลัฟต้องการกำลังใจอันเนื่องจากการถูกทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ การสื่อสารที่นำมาเป็นการเรียนรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ 4) ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง มีจิตอาสาคอยติดตามข้อมูลจะคอยให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของมุอัลลัฟ
ภาคเหนือ	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภาคเหนือ มีดังนี้ 1) การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ ให้แก่เด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ 2) การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจ หลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม 3) การตั้งสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนศิวิไลพิทยาสรรพ์ (CivilizePittaya School) โดยทางโรงเรียนได้เสริมเนื้อหาในหลักสูตร รูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศาสนาอิสลามและการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม ทำให้นักเรียนที่อยู่ในการกำกับดูแลของมูลนิธิสามารถได้รับการศึกษาภาคบังคับและเป็นการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่ครอบคลุมถูกต้อง

**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(ภาคอีสาน)**

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภาคอีสาน ดังนี้

- 1) สนับสนุนให้เกิดมัสยิดและศูนย์เรียนรู้อิสลามของท้องถิ่น การจัดโครงการอบรมศาสนาในระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน การสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกมัสยิด เป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม
- 2) ประสานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยมีมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลามอีสาน ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทย และต่างประเทศ
- 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนา เกิดเวทีทางภาคสังคมต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างศาสนา โดยการเชิญผู้นำทางศาสนามาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความสุดโต่งด้านศาสนาจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกัน

ภาคใต้

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภาคใต้ ดังนี้

- 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม ในการออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด วิธีการโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ระบุศาสนาในการทำบัตรประชาชน และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมออัลฟ
- 2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม สำหรับแนวทางประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน โดยการใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) การมีจริยมารยาท เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสถานที่ที่เหมาะสมในเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ 2) การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องกับความต้องการของมออัลฟ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิธีการการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เน้นการปลูกฝังจิตอาสา สร้างวินัยต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และการเรียนรู้สันติ

ศึกษา และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่เน้นที่การส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต และทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับคน

3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน แนวทางการฝึกอ่านอัลกุรอานโดยใช้แบบฝึกหัดอ่านอัลกุรอานระบบ กิรออาตีย์หรือระบบอิกเราะฮ์ หรือระบบกูรอานีย์ วิธีการมีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาในการฝึกอ่านอัลกุรอานอย่างมุ่งมั่น เรียนรู้ความประเสริฐและความสำคัญของอัลกุรอาน เรียนอัลกุรอานกับผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการออกเสียงที่ถูกต้อง และจัดเนื้อหาแบบฝึกอ่านเรียบเรียงจากง่ายไปหายากและประเมินความสามารถในการอ่านเป็นประจำสม่ำเสมอ

4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาคแก่มุอัลลัฟ เพื่อการยึดเหนี่ยวให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง วิธีการคือ กำหนดให้มัสยิดที่จดทะเบียนเก็บชะกาต และในส่วนของมุอัลลัฟ จะต้องมอบให้กับชมรมอิมามเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายแก่มุอัลลัฟ

5.การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ เพื่อการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับมุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น โดยมีวิธีการคือ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดเกณฑ์พิจารณาและคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ช่วยเหลือมุอัลลัฟบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมของสังคมในการช่วยเหลือมุอัลลัฟ

6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน การส่งเสริมทักษะอาชีพตามความถนัดและความต้องการของมุอัลลัฟ และปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐานตามความต้องการของมุอัลลัฟ ส่วนวิธีการเพิ่มทักษะทางวิชาชีพและเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานตามความถนัดและความต้องการของมุอัลลัฟ และช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐานตามความต้องการ ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ

จากตารางที่ 12 สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และองค์กรที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย ดังนี้

1) ภาคกลาง เน้นให้คำปรึกษาในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง รับฟังปัญหาของมุอัลลัฟ ให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม

2) ภาคเหนือ เน้นให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ เสริมสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เน้นให้การศึกษาและความรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทยและระหว่างประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุอัลลัฟ ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม และการปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างศาสนา เป็นต้น

4) ภาคใต้ เน้นการให้สร้างอัตลักษณ์มุสลิม ได้แก่ การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม การจัดการเรียนรู้อิสลาม การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ และการส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน

ดังนั้นจากรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และองค์กรมุสลิมมีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของบริบทในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาจุดเด่นของแต่ละภูมิภาคมาปรับปรุงเพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ระยะที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาการช่วยเหลือนและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ และในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนองค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ การสร้างรูปแบบจากมุมมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ และมาสร้างเป็นองค์ประกอบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้กำหนดชื่อไว้ว่า “อัลอิรชาด โมเดล (Al-Irshad Model)” หมายถึง “การชี้แนะหนทางที่ถูกต้องอย่างชาญฉลาด” ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบด้วยกัน ดังนี้

1. Al = Al-Quran คือ การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน
2. I = Ilmu คือ การจัดการเรียนรู้อิสลาม
3. R = Rizki คือ การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน
4. Sh = Shahadah คือ การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม
5. A = Alms คือ การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค
6. D = Sunduk คือ การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ

ในแต่ละองค์ประกอบนั้น ประกอบด้วยประเด็นรอง และประเด็นย่อย ซึ่งบ่งบอกถึงแนวทางและวิธีการในการดำเนินการขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ นำมาปรับปรุงยกร่างเป็นรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมและในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษา การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารองค์กรมุสลิมและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย และผ่านการพิจารณาความเหมาะสมในการนำไปใช้ได้จริงจากผู้ที่มีส่วนในการนำสู่การปฏิบัติ จนได้ปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังแผนภูมิภาพดังนี้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องและจริงจัง โดยสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ผู้บริหารและฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความตระหนักและความสำคัญกับแนวทางการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

เงื่อนไขที่สำคัญ

1. องค์กรมุสลิมต้องวิเคราะห์ความต้องการที่จำเป็นในการเรียนรู้ของมุอัลลัฟในบริบทองค์กรของตน
2. องค์กรมุสลิมต้องมีความเต็มใจเพื่อช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างต่อเนื่อง

ภาพประกอบ 13 รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยและจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Al-'Irshad Model)

จากภาพประกอบที่ 12 รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยและจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นรูปแบบเชิงอธิบาย (Semantic model) ที่มีโครงสร้างความคิดที่สัมพันธ์กัน ซึ่งมีหลักคิดที่สำคัญ คือ 1. Al = Al-Quran คือ การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 2. I = Ilmu คือ การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3. R = Rizki คือ การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน 4. Sh = Shahadah คือ การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 5. A = Alms คือ การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค และ 6. D= Sunduk คือ การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ โดยมีชื่อรูปแบบ คือ **AL-'Irshad Model**

Prince of Songkla University
Pattani Campus